قصۂ بے نظیر

مصنفہ دل پذیر

تحفۂ بے نظیر

محمد دل پذیر

Poetry

رجسٹری شدہ

تحفۂ نظمی

جدید

یعنی

خلاصۂ دیوان حافظ

بہ ترجمۂ نظم پنجابی

مصنّفہ

مولوی شیخ محمد دل پذیر صاحب متوطن بھیرہ ضلع شاہ پور

حسب فرمائش

حاجی چراغ الدین سراج الدین تاجران کتب بازار کشمیری لاہور

سنہ ۱۹۲۴ء میں

اسلامیہ پریس لاہور بکمیدداز منشی محمد لئیق مینیجر کے اہتمام سے طبع ہوا

قیمت فی جلد

فائدہ مند کتابیں موجودہ کتبخانہ حاجی چراغ الدین سراج الدین تاجران کتب لاہور

ظہیر السالکین ترجمہ اردو غنیۃ الطالبین

اے عاشقان دین مصطفوی اے شیفتگان طریق محمدی۔ ہم نے بڑی کوشش و جانکاہی و عرق ریزی سے صرف زر کثیر کیساتھ ظہیر السالکین ترجمہ اردو غنیۃ الطالبین طبع کرایا ہے۔ یہ کتاب اللہ والوں کو توحید کا سیدھا رستہ بتانیوالی۔ خدا سے ملانیوالی ہے۔ دنیاداروں کیواسطے اسمیں ہر قسم کا خزانہ موجود ہے جس سے ہمیشہ کیواسطے بہبود۔ کتاب کیا ہے اسم اعظم کا دریا بہ رہا ہے۔ جسکا جی چاہے اسمیں سے دُرِ بے بہا نکال لے۔ شریعت اور طریقت دونوں کے دفینے سے معمور۔ اگر اس گوہر نایاب سے منہ موڑیں دین و دنیا دونو چھوڑیں۔ دوڑو اور اسکو ہاتھ سے نہ جانے دو۔ ورنہ ایک دن تک کف افسوس ملنا پڑیگا۔ مبدا فیاض بھر دیتا ہے کشتی بے سوا بحر رحمت کو حباب آرزو سے کیا غرض۔ قیمت ہے

خزینۃ المیراث اردو

مفتیان دین قانون پیشہ اصحاب اور وکلاء کو خوشخبری ہو۔ کہ انکی سہولیت کیلئے کتاب خزینۃ المیراث شایع ہو گئی ہے یہ تمام اکابر علماء اور وکلائے متفق اللفظ ہو کر کہہ دیا ہے کہ تقسیم ترکہ میں خزینۃ المیراث سے بہتر کوئی کتاب ابتک شایع نہیں ہوئی۔ جناب مولوی فتح الدین صاحب خوشابی کی تصنیف ہے جس قدر علم فرائض اور میراث کے متعلق مختلف رسائل اور تصانیف شایع ہو چکی ہیں ان سب میں یہ کتاب اپنی نوعیت میں بالکل نرالی ہے۔ فاضل مؤلف نے مختلف جداول میں جہاں تک ممکن ہو سکا ایسی صورتیں مندرج کر دی ہیں جو عام طور پر ممکن الوقوع ہو سکتی ہیں کسی صورت مسئلہ کا تلاش کرنا بالکل آسان کر دیا ہے۔ مسئلے کی کسی صورت کے حل کرنیکی ضرورت نہیں رہتی جمیع صورتیں حل شدہ اس سے مل سکتی ہیں۔ گویا یہ کتاب علم میراث کی جنتری ہے جس مسئلے کو دیکھنا ہو۔ فہرست سے اسکی صورت کو دیکھا اور ہر ایک وارث کے حصص کو جُداگانہ پڑھ لیا۔ علمائے کرام قانون پیشہ اصحاب اور وکلاء اور معمولی اردو دان ہر طبقہ کے اشخاص اس سے فائدہ اٹھا سکتے ہیں۔ فاضل مؤلف کی پندرہ برس کی لگاتار محنت اور عرق ریزی کا نتیجہ ہے۔ باوجود اتنی خوبیوں کی قیمت۔ عہ

تفسیر سورۂ والتین اردو

از مولانا ابو الکلام آزاد اس کتاب میں مسئلہ خیر و شر اور جزائے اعمال جس مؤثر اور مدلل طریق سے ادا ہوا ہے وہ ہر ایک انسان کے غور و فکر کے لائق ہے۔ یہ کتاب ہر مسلمان کے پاس ہونی چاہئے لکھائی چھپائی اعلیٰ۔ ٹائٹل رنگین قیمت

الوصیۃ الکبریٰ اردو

عقاید اہلسنۃ والجماعۃ قیمت

بار سوم بہ نظر ثانی مترجم عفی عنہ

تحفۂ بے نظیر

جدید

یعنی

خلاصۂ دیوان حافظ

بہ ترجمۂ نظم پنجابی

مصنفہ

مولوی شیخ محمد دلپذیر صاحب متوطن بھیرہ ضلع شاہ پور

حسب فرمایش

حاجی چراغ الدین سراج الدین تاجران کتب

کشمیری بازار لاہور

در مطبع اسلامیہ واقع لاہوری دروازہ لاہور طبع شد

باہتمام منشی محمد لطیف خان مہتمم

قیمت

فی جلد

خلاصۂ دیوان حافظ

بہ ترجمہ

نظم پنجابی

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

الا یا اُیہا الساقی ادر کاساً و ناولہا ‏ ‏ ‏ کہ عشق آساں نمود اول ولے افتاد مشکلہا

بھر کے جام محبت دا لا بخشیں مرشد سائیاں

پہلوں عشق وکھاوے ٹکا پچھوں ور بلایاں

بہ بوئے نافہ کاخر صبا زاں طرہ بکشاید ‏ ‏ ‏ ز تابِ جعدِ مشکینش چہ خوں افتاد در دلہا

سوہنا نافہ جعدی تائیں جو صبا دی کھولی

اس خمدار زلف دی کاتوں کیتیا ندی دل گھولی

بمے سجادہ رنگیں کن گرت پیرِ مغاں گوید ‏ ‏ ‏ کہ سالک بے خبر نبود ز راہ و رسمِ منزلہا

نال شرابے رنگ مصلا جے مرشد فرماوے

کیوں جو واقف کار قدیمی غلطی کدیں نہ کھاوے

مرا در منزلِ جاناں چہ امن و عیش چوں ہر دم ‏ ‏ ‏ جرس فریاد میدارد کہ بر بندید محملہا

ایس مقام فنا دے اندر کتھے یار موج بہاراں

ہر دم بگل تیاری والا گردا کہلا پوکاراں

شبِ تاریک و بیمِ موج و گردابے چنیں حائل ‏ ‏ ‏ کجا دانند حالِ ما سبکسارانِ ساحلہا

کالی رات نہ تھکن والی ٹھاٹھاں کھڑیں دل ڈردا

کدہیاں وے وسنیک کی جانن ساڈا حال اندر دا

ہمہ کارم ز خود کامی بہ بدنامی کشید آخر نہاں کے ماند آں رازے کزو سازند محفلہا

منداں کماں اندر پائی اوڑک میں رسوائی
کھنڈ گئی جو پر ہیاں اندر اوہ گل کس چھپائی

حضوری گر ہمی خواہی ازو غائب مشو حافظ متے ما تلق من تہوی دع الدنیا و اہملہا

حافظ غفلت کریں نہ ہرگز ہوسیں تد حضوری
دنیا دے جنجالاں کولوں دوری دوری دوری

غزل نمبر ۲

دل مے رود زدستم صاحبدلاں خدا را دردا کہ راز پنہاں خواہد شد آشکارا

قابو رہیا نہ وچ میرا پڑو کوئی جوانوں
مت ہو سا بھیت اندر دا جاوے نکل زبانوں

دہ روزہ مہر گردوں افسانہ است افسوں نیکی بجائے یاراں فرصت شمار یارا

دس روزاں ایہ کھیڈ عمر دی جھوٹھی دنیا ساری
نال کسے دے بھلا کرنا جان غنیمت بھاری

کشتی شکستگانیم اے باد شرطہ برخیز باشد کہ باز بینیم آں یار آشنا را

گھل اے وا موافق ساڈا بیڑا لا ء کنارے
متکے بخت سوتے ہو ون ملن یار پیارے

در حلقۂ گل و مل خوش خواند دوش بلبل ہات الصبوح ہبو یا ایہا السکارا

بلبل کل گلاں وچ بہ کر ایہ گل پئی سناوے
آ و مستو پیو پیالے ویلا مست وہاوے

آسائش دو گیتی تفسیر ایں دو حرف ست با دوستاں تلطف با دشمناں مدارا

عیش آسائش وہاں جگ دی اس کم اُپر مرنا
سجن بھاویں دشمن ہووے ہر دا بھلا کرنا

اے صاحب کرامت شکرانۂ سلامت روزے تفقدے کن درویش بینوا را

کدیں تے ہر اپنے دا صدقہ بخش سخی سردارا
خیر تساڈے نوں لوڑ ہویا ایہ درویش بیچارا

در کوئے نیکنامی مارا گذر ندادند گر تو نمے پسندی تغییر کن قضا را

متھے میری مڈھوں لکھے لیکھ بُرایاں والے
جیہنوں ایہہ کم بھاون نا ہیں لکھیا دہر دا ٹالے

آئینہ سکندر جام جم است بنگر تا بر تو عرض دارد احوال ملک دارا

شیشہ شاہ سکندر دا ہے جام جہان نمائی
ہکو واری ویکھن سیتی ساری حکمت پائی

سرکش مشو کہ چون شمع از غیرتت بسوزد دلبر کہ در کف او موم است سنگ خارا

سیس نوائیے اسنوں جیہنوں دو جگ سیس نوائندے
اُسدے در تے آیاں ہویاں پتھر موم ہو جاندے

گر مطرب حریفاں ایں پارسی بخواند در رقص حالت آرد پیران پارسا را

جیکر کدیں گویّا ساڈا ہکو سخن پوکارے
پیر فقیر تے مفتی قاضی اُٹھ اُٹھ نچن سارے

آں تلخ وش کہ صوفی اُم الخبائثش خواند اشہٰے لنا و احلیٰ من قبلة العذارا

جس کوڑی نوں صوفی کہندے ماں تمام گناہاں
چُمن چٹن گلہاں دی تھیں بھاوے وَدھ ساہاں

ہنگام تنگدستی در عیش کوش و مستی کایں کیمیائے ہستی قارون کند گدارا

عیش نہ چھوڑیں مردیاں توڑیں بھانویں تنگ اوقاتی
گھٹوں لکھ کرے گا موئے جیکر رہی حیاتی

حافظ بخود نہ پوشید این خرقۂ مے آلود	اے شیخ پاک دامن معذور دار ما را

حافظ آپ نہ پہنیا ویسی جامہ رنداں والا
ڈر شیخا تقدیراں کولوں پیش نہ آون شالا

غزل نمبر ۳

دوش از مسجد سوئے میخانہ آمد پیر ما	چیست یاران طریقت بعد ازین تدبیر ما

نکل مسیتوں میخانے ول آیا پیر ہمارا
اس تھیں پچھے دسّو لوکو ہن ساڈا کی چارا

در خرابات مغاں با پیر ہم منزل شویم	کین چنیں رفت است در عہد ازل تقدیر ما

مرشد نال اساں بھی سر پر میخانے ول جانا
وچ تقدیر ازل دی اینویں لکھیا حکم ربانا

ما مریداں رو بسوئے کعبہ چوں آریم چوں	رو بسوئے خانۂ خمار دارد پیر ما

کعبے دے ول مکھ اساڈا کد متوجہ ہوندا
پیر اساڈا میخانے نوں کر کر مُنہ کھلوندا

عقل گرداند کہ دل دربند زلفش چوں خوش ست	عاقلاں دیوانہ گردند از پئے زنجیر ما

عقلمنداں نوں جے کجھ حصّہ عشق وچوں ہتھ لگّے
اک پل اندر چھلّے کھملے ہون آ تھوں اگّے

روئے خوبت آیتے از لطف بر ما کشف کرد	زاں سبب جز لطف و خوبی نیست در تفسیر ما

سوہنے مکھ تیرے نے سانوں عشق دا سبق پڑھایا
تاہیں وچ کتاب میری دے ہر جا عشق سمایا

ما دلِ سنگینت آیا هیچ در گیر دشبے　　آہِ آتشبار و سوزِ نالۂ شبگیر را

سجناں تیری پتھر دل نوں نرم کرن یا ناہیں
لمیاں راتیں والا رو ناور دا نوالیاں آہیں

مرغ دل ما صید جمعیت بدام افتادہ بود　　زلف بکشادی و باز از دست شد نخچیر ما

دل میرے سو ہر طرح دیاں ہین ختاں سیاں
زلف تیری جد قابو کیتا سبھ گلاں بھل گیاں

بر درِ میخانہ خواہم گشت چوں حافظ مقیم　　چوں خراباتی شد اے یارِ طریقت پیر ما

میخانے دے در تے بیٹھی حافظ وانگوں بہساں
پیر اساڈا اوتھے رہندا ایں بھی اوتھے رہساں

غزل نمبر ۴

صوفی بیا کہ آئینہ صاف ست جام را　　تا بنگری صفائی مئے لعل فام را

اُو صوفی دکھلائیے تینوں جام مصفا نوری
باطن دی جو میل گواوے لئے صفائی پوری

رازِ درونِ پردہ ز رندانِ مست پرس　　کیں حال نیست صوفئے عالی مقام را

اصلی بھید حقیقت والا مستاں تھیں پچھ بھائی
اس مسئلے دی صوفیاں تائیں ہرگز خبر نہ کائی

ما را بر آستانِ تو بس حقِ خدمت ست　　اے خواجہ باز بیں بہ ترحم غلام را

مدّھ قدیموں در تیرے دی آساں غلامی چائی
ترس کریں سردارا ایتھے مَیں حقدار گدائی

در عیش نقد کوش کہ چوں آب خور نماند　　آدم بہشت روضۂ دار السلام را

ایہو ویلا عیش کرن دا کر لے من دا بھانا

خبر نہیں جو آدم وانگوں بھلکے رکّے ہو جانا

در بزم دور یک دو قدح درکش و برو　　یعنے طمع مدار وصالِ دوام را

اِک دو پیک غنیمت سمجھیں وچ مجلس دلبر دے

کُل مستاں دا ایہو طریقہ طمع نہیں وہ کر دے

اے دل شباب رفت و نہ چیدی گلے ز عمر　　پیرانہ سر بکن ہنر ننگ و نام را

گئی جوانی وچہ نادانی کجھ نہ تیں تھیں بنیاں

ہُن تے اپنے چِٹے سر نوں لیک نہ لاویں جنیاں

حافظ مُرید جام مے ست اے صبا برو　　وز بندہ بندگی برساں شیخ جام را

حضرت پیر پیالے سندا ہاں میں چیلا بُہ دا

ساقی نوں ونج آکھ صبائے حافظ بندگی کردا

غزل نمبر ۵

بہ ملازمانِ سلطاں کہ رساند ایں دُعا را　　کہ بشکر بادشاہی ز نظر مراں گدا را

کون ہووے جو اُس سوہنے تک عرض میری پہنچاوے

صدقہ بادشاہی دا ایں وَل نظر کرم دی پاوے

چہ قیامت است جاناں کہ بعاشقاں نمودی　　رُخ ہمچو ماہِ تاباں دلِ ہمچو سنگ خارا

کہی قیامت تدھ دکھائی عاشق لوکاں تائیں

چن جیہا مکھ سوہنا اپر دل وچہ رحمت نا ہیں

ز رقیب دیو سیرت بہ خدا ہمی پناہم　　مگر آں شہاب ثاقب مددے کند خدا را

دُشمن دیاں فریباں کولوں منگاں نت پناہیں

مت اوہ بیلی نام خدا دے مدد کری کدا ہیں

دلِ عالمے بسوزی چو عذار بر فروزی　　تو ازیں چہ سود داری کہ نمی کنی مدارا

رکھو وار دکھا کے مکھڑا سبھ جگ تدہ جلایا
ایسی بے پرواہی وچوں کی تیری ہتھ آیا

مژہ سیاہت ار کرد با خونِ ما اشارت — ز فریب او بیندیش و غلط مکن نگارا

کالی پلک تیری ہیں رکتے تیغاں پئی اولارے
رکھ سنبھال بلپتھ اُس دا متکے ناحق مارے

ہمہ شب دریں اُمیدم کہ نسیم صبحگاہے — بہ پیام آشنائے بنواز د آشنا را

وچہ اُمیداں باد صبا دیاں ساری رین لنگھائی
فجری ویلے دلبر دی آ خبر دسیسی کائی

بخدا کہ جرعۂ دِہ تو بہ حافظِ سحر خیز — کہ دعائے صبحگاہے اثرے کند شما را

نام خدا دے حافظ تائیں دیہ گھٹ نشہ سویرے
وقت قبولیت دا اللہ کم سنوارے تیرے

غزل نمبر ۶

تا جمالت عاشقاں را زد بہ وصلِ خود صلا — جان و دل اُفتادہ انداز زلف و خالت پُر بلا

جس دن دا دیدار تساڈا عاشق لوکاں پایا
اوسے دن دا زلف تیری وچہ اپنا آپ پھسایا

آنچہ جانِ عاشقاں از دست ہجرت میکشد — کس ندیدہ در جہاں جُز کُشتگانِ کربلا

ہجر تیری دی ہتھوں جو کجھ اساں مصیبت پائی
یا ہجہ شہیداں کربل والیاں کسے نہ ڈٹھی کائی

ترکِ ما گر میکند مستی و تندی جانِ من — ترک مستوری و زہدت کرد باید اوّلا

جیکر اوہ محبوب اساڈا کرن لگا مستایاں
ساتوں بھی پھر چھڈنی پوسن تقویٰ زہد کمایاں

بزمِ عیش و موسمِ شادی و ہنگامِ طرب   پنج روز ایامِ عشرت را غنیمت دان و لا

عیشان اتے بہاراں اندر پنج دِناں دا وسا
اسے نوں توں سمجھ غنیمت دم دا کی کھروسا

حافظ اگر پائی بوسی شاہ دستت میدہد   یافتی در ہر دو عالم زینت و عز و علا

حافظ جیکر شاہ علی دی تدہ گیتی پابوسی
تا پھر دو ہاں جہاناں اندر عزت تیری ہوسی

غزل نمبر ۷

برو بکارِ خود اے واعظ اینچہ فریاد است   مرا فتاد دل از کف ترا چہ افتاد است

واعظ سنگھ نہ پاڑ نکماں ناپا شور او چیرا
ساڈا لُٹے بھی دل کھڑا تا کی کھڑا تا تیرا

بکامِ تا نرساند مرا لبش چون نے   نصیحت ہمہ عالم بگوش من باد است

جد تک مٹھیاں لباں سجن دیاں مزہ نکہ چکھاں
تد تک سانوں کل عالم دیاں متیں کم نہ آون

میان او کہ خدا آفریدہ است از ہیچ   دقیقہ ایست کہ ہیچ آفریدہ نکشاد است

راز حقیقی لبھن مشکل ڈھو نڈھ تھکا جگ سارا
اج دن توڑی کسے نہ پایا بھیت سجن دا یارا

گدائے کوئے تو از ہشت خلد مستغنی است   اسیر بند تو از ہر دو عالم آزاد است

جنت دی پرواہ نہ رکھو منگتا تیرے در دا
بندیوان جو عشق تیری دا دو ہیں جہانیں تردا

اگرچہ مستی عشقم خراب کرد و لے   اساس ہستی من زیں خراب آباد است

بھا دین عشق سجن دی مینوں جگ چہ گند کیتا

پھر بھی بلکھ غنیمت جو ہیں عشق پیالہ پیتا

دلا سنال ز بیداد جور یار کہ یار ترا نصیب ہمیں کردہ است و این داد است

سہیں ولا جو سر تے آوے نا کر گریہ زاری
وچہ نصیباں تیریاں اینویں لکھیا اللہ باری

برو فسانہ مخواں و فسوں مدام حافظ کزیں فسانہ و افسوں مرا بسے یاد است

قصے اتے کہانیاں اندر حافظا عمر نہ گالیں
جس گلوں چھٹکارا ہووے اوہ گل کوئی بھالیں

غزل نمبر

روزہ یکسو شد و عید آمد و دلہا برخاست مے بمیخانہ بجوش آمد و مے باید خواست

آئی عید تے روزے لنگھے کھاون نے دل وچ
مٹکے وچہ شراب مٹاں تھیں نکل نکل بھجے

نوبت زہد فروشاں گراں جاں بگذشت وقت شادی و طرب کردن رنداں برخاست

زاہد تیری زہد کرن دی گذری اوہ زمانے
اٹھو رندو ویلے تساں نوں خوشیاں دی پروانے

چہ ملامت بود آں را کہ چو ما بادہ خورد ایں نہ عیب است بر عاشق رندو نہ خطا است

کہی ملامت اس تائیں جہڑا نشہ اڈاوے
عاشق لوکاں رنداں دا ایہہ عیب نہ گنیاں جاوے

بادہ نوشے کہ در ہیچ ریائے نہ بود بہتر از زہد فروشے کہ در و روے و ریا ست

باجھ ریا شرابی جہڑا ہووے نہیں ملنگا
ٹھگ فریبی زاہد نالوں پھر بھی بہتا ہوسی چنگا

چہ بود دگر من و چند قدح بادہ خوریم بادہ از خون رزانست نہ از خون شماست

کی ہویا جے دتن واری نشہ اساں چا پیتا
پھر بھی عیب نہ اُسدی جیڈا جسنے گلہ کیتا

این نہ عیبست اگر ایں عیب خلل خواہد بود   ور بود عیب چہ شد مردم بے عیب کجاست

پیون نشہ گناہ نہ کوئی رکھے ہوش سنبھالی
دس کیہڑا وچہ تمام ملک دے کیہڑا عیبوں خالی

حافظ از عشق خط و خال تو سر گردان است   ہمچو پرکار دلے نقطۂ دل پا بر جاست

حافظ عشق تیری وچہ کیتا جند اپنی نوں گھولی
جیوں پرکار پھری سر گرداں دل محکم سر ڈولی

غزل نمبر ۹

روضۂ خلد بریں خلوت درویشان است   مایۂ محتشمی خدمت درویشان است

خلوت فقراں وچ ہوں لبھس باغ بہشتاں والے
خدمت ٹہل فقیراں اندی نہیں مٹدی کل کشالی

آنچہ زر مے شود از پرتو آں قلب سیاہ   کیمیائیست کہ در صحبت درویشان است

کس کم ہی اوہ زر جو کردی کالے دل امیران
اصلی کیمیا چاہی جیہڑا مجلس کری فقیران

وانچہ پیشش بنہد تاج تکبر خورشید   کبریائیست کہ در حشمت درویشان است

سورج جیہے تو اضع جسدی نیونیوں کرن ادائی
اوہ وڈیائی بیشک بھائی ولیاں لوکاں پائی

دولتے را کہ نباشد غم از آسیب زوال   بے تکلف بشنو دولت درویشان است

جس دولت نوں چوٹ چکار ول ہرگز خوف نہ کوئی
ایسی بے تکلف دولت فقراں حاصل ہوئی

روئے مقصود کہ شاہاں جہاں می طلبند　　مظہرش آئینہ طلعتِ درویشان است

جس گل تائیں رہے ڈھونڈھیندے شاہ زمین دے سارے

اوہ گل ظاہر ڈسیوے سنتاں والی دوالے

ای تونگر مفروش ایں ہمہ نخوت کہ ترا ست　　سروری در کنف ہمت درویشان است

شیخی ساڑ نہ اس دولت دی سنبھل دنیا دارا

ہمت برکت نیکاں دی تھیں وسدا عالم سارا

گنج قارون کہ فرو میرود از قعر ہنوز　　خواندہ باشی تو کہ از غیرت درویشان است

دھسدا جاوے گنج قارون ہیٹھ قیامت توڑی

پڑھیا ہوویگا تدھ ایہہ بھی فقراں دی انجوڑی

حافظ اینجا بادب باش کہ سلطان و ملک　　ہمہ در بندگی حضرتِ درویشان است

حافظ انہاں فقیراں سندا ادب کریں ہر حالے

چنگے چنگے شاہ انہاں نوں سیس نواون والے

غزل نمبر ۱۵

مطلب طاعت و پیمان درست از من مست　　کہ بہ پیمانہ کشی شہرہ شدم روزِ الست

رکھ خیال نہ میرے اُتے صوم صلوٰتاں والا

روز ازل دے ملیا مینوں مست شراب پیالا

من ہماندم کہ وضو ساختم از چشمۂ عشق　　چار تکبیر زدم یکسرہ بر ہرچہ کہ ہست

جاں میں نہر عشق تھیں کیتا وضو اپنا تازہ

سبھناں لوکاں دا پڑھ چھڈیا ہکسے دا جنازہ

مے بدہ تا دہمت آگہی از سرِ قضا　　کہ بروے کہ شدم عاشق و بربوئے کہ مست

دیہ شراب جو دساں تینوں ساجن دی گل کائی

کس سوہنی دا عاشق بن کے میں چا عقل گوائی

کمر کوہ کم است از کمر مور ایں جا | نا امید از در رحمت مشو ای بادہ پرست

عیباں دے پہاڑاں ساڈا وال نہیں اک کھونا
مستو رحمت ربدی کولوں ڈی امید نہ ہونا

جان فدائے دہنت باد کہ در باغ نظر | چمن آرائے جہاں خوشتر ازیں غنچہ نبست

سجناں تیری سوہنی مکھڑیوں جان کراں قربانی
ڈھونڈ تھکا میں ساری جگ وچہ ہو نہ تیرا ثانی

بجز ایں نرگس مستانہ کہ چشمش مرساد | زیر ایں طارم فیروزہ کسے خوش ننشست

اس دلبر دی پی فکری وچہ نین جہیں مستانے
ایسا ہیم ہور نہ کوئی ہوسی وچہ جہانے

حافظ از دولت عشق تو سلیمانی یافت | یعنی از وصل تواش نیست بجز باد بدست

حافظ وانگ سلیماں پائی عشق تیرے تھیں شاہی
یعنے وصل تیرے دے بدلے وا ہتھاں وچہ آئی

غزل نمبر ۱۱

زاہد ظاہر پرست از حال ما آگاہ نیست | در حق ما ہر چہ گوید جای ہیچ اکراہ نیست

زاہد ہے ناواقف عاجز حال اسّاڈا جانے
جو کجہ ساتوں بیا الاوے جائز اسدے بھانے

در طریقت ہر چہ پیش سالک آید خیر اوست | در صراط المستقیم ای دل کسے گمراہ نیست

وچہ طریقت چنگا جو کجہ سالک اگی آوے
اے دل کدی نہ بھلا جو کوئی سدہے رستے جاوے

تا چہ بازی رخ نماید بیدقے خواہیم راند | عرصۂ شطرنج رنداں را مجال شاہ نیست

گوٹاں اسیں چلائی تا پھر کیہڑی بازی کردا
ایہ شطرنج جو ستاں ڈلا اس وچہ کوئی نہ ہردا

چیست این سقفِ بلندِ سادۂ بسیار نقش — زین معما ہیچ دانا در جہان آگاہ نیست

ایہ کی چھت صفا منقش وچہ ہوا کھلویا
اس معمے کو لوں ہرگز کوئی نہ واقف ہویا

اینچہ استغناست یارب وین چہ نادر حکمت ست — کین ہمہ زخمِ نہان ست و مجالِ آہ نیست

نادر حکمت تیری یارب انت نہ پایا جاوے
اندر زخم کروڑاں ایپہ آہ نہ باہر آوے

ہر کہ خواہد گو بیا و ہر کہ خواہد گو برو — گیر و دار و حاجب و دربان درین درگاہ نیست

جو آوے سو چلیا آوے جو جاوے سو جاوے
اس دربار نہ راکھا کوئی نا دربان ہٹاوے

ہر چہ است از قامتِ ناسازِ بے اندامِ ماست — ورنہ تشریفِ تو بر بالائے کس کوتاہ نیست

جو تقصیر سو اپنی میری کھوٹیاں کرمانوالی
نہیں تاکدی تیری انعاموں کوئی رہیا خالی

بر درِ میخانہ رفتن کارِ یکرنگاں بود — خود فروشاں را بکوئے میفروشاں راہ نیست

میخانے دے در تے جاون جنہاں نفس ونجایا
اہل نفس نوں اس کوچے دا کس رستہ بتلایا

بندۂ پیرِ خراباتم کہ لطفش دائم است — ورنہ لطفِ شیخ و زاہد گاہ ہست و گاہ نیست

گولا ہاں میں پیر مغاں دا جس دی مہر سدا ہیں
ملاں کدیں کرندی الفت کدیں کرندے نا ہیں

حافظ ار بر صدر ننشیند ز عالی ہمتی ست — عاشقِ دردی کش اندر بندِ مال و جاہ نیست

عالی ہمت حافظ والی جیہناتخت قبولے
عاشق مست الست ہمیشہ دنیا چاہن مُولے

غزل نمبر ۱۲

ہنم کہ گوشۂ میخانہ خانقاہ من ست		دعائے پیر مغاں ورد صبح گاہ من ست
میخانے تہیں باہر نکلاں ایہ دل کردا میرا
دیاں دُعائیں پیر مغاں نوں ورد فجر دا میرا

زبادشاہ وگدا فارغم بحمد اللہ		گدائے خاکِ رودست بادشاہ من ست
شکر خدا دا فارغ ہاں میں شاہوں اتے گدائوں
گلی سجن دا چوہڑا لبھے اوہ سر کردا میرا

غرض ز مسجد و میخانہ ام وصال شماست		جز ایں خیال ندارم خدا گواہ من ست
ٹھکے اتی مسیتاں تہیں میں لبھاں وصل تساڈا
ہور خیال نہ کوئی رب گواہی بھردا میرا

مرا گدائے تو بودن ز سلطنت خوشتر		کہ ناز جور و جفاء تو عز و جاہ من ست
کرن گدا تساڈا مینوں بادشاہی نہیں چنگا
جور جفا تساڈا موجب شان قدر دا میرا

مگر بہ تیغ اجل خیمہ برکنم ورنہ		رمیدن از درِ دولت ز رسم وراہ من ست
ڈیرا نہیں پٹیند امیرا باہجوں تیغ اجل دی
ہو چکا ایہ ہیس بیچارا اسی در دا میرا

ازاں زمان کہ برآں آستاں نہادم رو		مرا ز مسند خورشید تکیہ گاہ من ست
جسدن دا میں در تیری تے متھا آن ٹکایا
اُس دن دا ہو گیا بچھونا شمس قمر دا میرا

گناہ گرچہ نبود اختیار ما حافظ　　تو در طریق ادب کوش و گو گناہ من است

حافظ پاپ کماون توں بیکے وس اساڈے ناہیں

تاں بھی ادب کریں تے آکھیں ہے ایہ گناہ میرا

غزل نمبر ۱۳

گل در بر و مے در کف و معشوقہ بکام است　　سلطان جہانم بچنیں روز غلام است

دست شراب تے باغ بہاراں دلبر وچہ کلاوے

اس حالت وچہ کیوں نا ساڈا شاہ غلام سداوے

در مذہب ما بادہ حلال ست ولیکن　　بے روئے تو اے سرو گل اندام حرام ست

بھاویں نشہ اساڈے مذہب پینا جائز آیا

ایپر تیری باہجوں دلبر اساں حرام ٹھہرایا

گوشم ہمہ بر قول نے و نغمہ و چنگ است　　چشمم ہمہ بر لعل لب و گردش جام است

چنگ رباب سنن کن میرے نغمہ ٹلنبی نالے

دور شراب اکھیں وچہ دسن ہوٹھ معشوق والے

در مجلس ما عطر میامیز کہ جاں را　　ہر لحظہ ز گیسوئے تو خوش بوئے مشام است

عطراں دی کجہ حاجت ناہیں مجلس ساڈی تائیں

اگے خوشبو زلف تیری دی مٹھڑی ہندی ناہیں

از چاشنئ قند مگو ہیچ و ز شکر　　زاں رو کہ مرا از لب شیریں تو کام است

کجہ سواد نہ مصری اندر کھنڈاں بھی جگ ڈٹھیاں

ہر یک نالوں چاہن مینوں لباں تساڈیاں مٹھیاں

تا گنج غمت در دل ویرانہ مقیم است　　پیوستہ مرا کنج خرابات مقام است

دل میرے وچہ تاہنگ تیری نے کیتا جاں ٹکانا

چھڈ مسیت تدوں بھی آملیا مے خانہ

از ننگ چہ گوئی کہ مرا نام ز ننگ است
وز نام چہ پرسی کہ مرا ننگ ز نام است

ننگ ناموس اساڈے تائیں تاں لوکاں آکھیں اڑیا
ناموں ننگ نہ رہیا کوئی جد عشقے وچہ وڑیا

مے خوارہ و سرگشتہ و رندیم و نظر باز
وآنکس کہ چو ما نیست دریں شہر کدام است

عاشق اتے نشئے شرابی ہیں کملا سودائی
اس نگری سبہ میرے ورگے صوفی ہوں لکائی

با محتسبم عیب مگوئید کہ او نیز
پیوستہ چو ما در طلب عیش مدام است

قاضی نوں نا دسو ہرگز جو ہیں عیب کریندا
آپ بیچارہ پہاں راتیں عیشاں بھرے ڈھوویندا

حافظ منشیں بے مے و معشوق زمانے
کایام گل و یاسمن و عید صیام است

حافظا اک دم بیٹھ نہ خالی باجہ نشئی دلبر دے
اجکل رت بہار پہلاندی عاشق عیداں کردے

غزل نمبر ۱۴

عیب رنداں مکن ای زاہد پاکیزہ سرشت
کہ گناہ دگرے بر تو نخواہند نوشت

زاہد وڈیاں ہڈاں والے چھڑ مستاں تائیں
بدی ہووے کسے دی تیں نوں مجرم کرسن ناہیں

ہمہ کس طالب یار اند چہ ہشیار چہ مست
ہمہ جا خانہ عشق است چہ مسجد چہ کنشت

مست الست تے صوفی صافی طالب اکسے در دے
وچہ مسیتاں ٹھاکردواریاں عشق وسی وچہ ہر دے

سر تسلیم من و خاک در میکدہ ہا
مدعی گر نہ کند فہم سخن گو سر و خشت

سر مہر اُس سلیمان کر وا میخانے دے در نوں
ویری جیہڑے راز نہ پاوے ٹکراں مارے گھر نوں

نا امیدم مکن از سابقۂ روزِ ازل تو چہ دانی کہ پسِ پردہ چہ خوب ست چہ زشت

ساڈی آس نہ توڑیں مُلّاں بنیں خدا دا بندہ
توں کی جانیں لیکھ اساڈا چنگا ہے کہ مندا

نہ من از خانۂ تقویٰ بدر افتادم و بس پدرم نیز بہشتِ ابد از دست بہشت

تواں نہیں پرہیزگاری تھیں باہر نکل کھلویا
پہلوں میں تھیں باپ میرا بھی جنت چھڈ کھلویا

بر عمل تکیہ مکن خواجہ کہ در روزِ ازل تو چہ دانی قلمِ صنع بنامت چہ نوشت

اس گل تے نہ کریں بھروسہ کیتی عمل جنہیں جیہڑے
خبر نہیں جو روز ازل دے کی لکھیا حق تیرے

حافظا روزِ اجل گر بہ کف آری جامے یکسر از کوئے خرابات برندت بہ بہشت

حافظ جیکر جام لئیں تے مریاں تینوں ڈھیوے
تاں پھر وچ بہشتاں تیرا جا ون سوکھا تھیوے

غزل نمبر ۱۵

ساقی بیار بادہ کہ ماہِ صیام رفت در دِہ قدح کہ موسم ناموس نام رفت

گیا مہینہ روزیاں والا ساقی نشہ لیاویں
ہووے ہتک نہ رہی کسے دی آکے جام پلاویں

وقتِ عزیز رفت بیا تا قضا کنیم عمرے کہ بے حضورِ صراحی و جام رفت

گذریا وقت پیارا ساڈا آ ہن بیٹھ قضائیں
باجھ شرابوں جتنی عمر اوہ گئی سنگت ازائیں

در تاب توبہ چند تواں سوخت ہمچو عود
مے دہ کہ عمر در سر سودائے خام رفت

کتنے تائیں تائب ہو کے لکڑی وانگ سڑاہاں
بیتی عمر نادانی اندر دیہ جوش پواہاں

مستم کن آں چناں کہ ندانم ز بیخودی
در عرصۂ خیال کہ آمد کدام رفت

ایسا مست کریں توں مینوں بات نہ کوئی جانا
جو آیا کون خیال میرے وچہ کیہڑا لنگہ سدھانا

بر بوئے آنکہ جرعۂ جامے بما رسد
در صومعہ بدعائے تو ہر صبح و شام رفت

مسجد وچہ دو دو پہر تینوں نت دعا کیجیوے
اس امید اُپر جو مت گھٹ شراب دا پیوے

زاہد غرور داشت سلامت نہ برد راہ
رند از رہِ نیاز بدار السلام رفت

زاہد شو ہدا را ہے رہیا کر کے مغروری
رند قلندر عجز نیاز دوں اپڑے جنت پوری

زاہد تو دان و خلوت و تنہائی و نیاز
عشاق را حوالہ بعیشِ مدام رفت

زاہد نوں نت لوڑن پٹن گوشے تے تنہایاں
عاشق لوکاں ساری عمراں عیشاں وچہ لنگھایاں

نقدِ دلی کہ بود مرا صرف بادہ شد
قلبِ سیاہ بود ازاں در حرام رفت

کھری جو روکڑ دل میرے دی نشیاں وچہ اڈائی
کھوٹی دام حراماں تائیں سونپ دتی منہ بھائی

دیگر مکن نصیحت حافظ کہ رہ نیافت
گم گشتۂ کہ بادۂ عشقش بکام رفت

حافظ مت نہ دیویں اونہاں جنہاں راہ بھلایا
کیوں جو عشق اونہاں نوں تائیں مطلب تے پہونچایا

غزل نمبر ۱۶

بحریست بحر عشق که هیچش کناره نیست — آنجا جز این که جان بسپارند چاره نیست

بڑا وسیع دریا عشقدا کندھی جس نہ آئی
ڈب مرن دے باجھوں اوتھے وانہ لگدی کائی

آن دم که دل به عشق دهی خوش دمی بود — در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست

دھن اوہ وقت جدوں دل اتے سچا عشق قبولے
جس کم وچہ بھلیائی ہووے اسنوں پچھنہ مولے

ما را به منع عقل مترسان و می بیار — کان شحنه در ولایت ما هیچکاره نیست

لے آ شیشہ چھیتی اسنوں ناصح پیا ڈراوے
ایہ تلوار عقل دی تیری ایتھے کم نہ آوے

از چشم خود بپرس که ما را که میکشد — جانان گناه طالع و جرم ستاره نیست

اکھیں اپنیاں نوں توں پچھیں کٹھا کس آہیں
اپنے طالع مندی ہور دوس کسینوں ناہیں

روشن بچشم پاک توان دید چون هلال — هر دیده جای جلوهٔ آن ماه پاره نیست

پاک جمال سجن دا ویکھن پاک نگاہاں والے
ہر اک ویکھن لائق ناہیں اُسدے پاک جمالے

فرصت شمر طریقهٔ رندی که این نشان — چون راه گنج بر همه کس آشکاره نیست

نعمت سمجھ طریقہ رندی کر رب دا شکرانے
ہر کسے نوں لبھدی ناہیں دولت مال خزانے

نگرفت در تو گریهٔ حافظ به هیچ رو — حیران آن دلم که کم از سنگ خاره نیست

حافظ والے رونے تیتھوں اثر نہ کجھ وکھایا

پتھر چت تیری تہیں مینوں بڑا تعجب آیا

غزل نمبر ۱۷

ساقیم خضر ست و مے آب حیات　　توبہ از مے چوں کنم ہیہات ہات

آب حیات شراب اساڈا حضرت خضر پلاوے
دسّو ایسی شرابوں کیونکر توبہ کیتی جاوے

چون دم عیسی انسیم او ز لطف　　مردۂ صد سالہ را بخشد حیات

دم عیسیٰ دی وانگوں جھڑی وا سجن دی آوے
اک پل اندر سے برساندی موئے لوک جیواوے

جز بآبِ آتشیں یعنے شراب　　حل نمی گردد مرا ایں مشکلات

جدتک ملی نہ میری تائیں خاص شراب پیالہ
تدتک حل نہ ہووے مینوں بھیڑیاں والا

روزئی ما بین کہ در دیوانِ عشق　　جز مئے ہجراں نہ شد ما را برات

دفتر وچہ عشق دے ایہہ کجھ لکھیا رزق اساڈا
دم دم سوز فراق وچھوڑا وصلوں دور اڈاڈا

شاد بادا روح آں رندے کہ او　　بر سر کوئے مغاں یابد وفات

روح اس رند بچارے سندا انشالہ خوشیاں پاوے
پیر مغاں دے کوچہ اندر جیہڑا جان گواوے

حاصلِ عمر تو حافظ در جہاں　　بادۂ صافیست باقی ترہات

حافظ تیری زندگی وچ جے ایہہ گل حاصل آوے
پیتا جنا ہیں شراب مصفا ہور نکمے دعوے

غزل نمبر ۱۸

بروائے زاہد و دعوت مکنم سوئے بہشت
کہ خدا در ازل از بہر بہشتم نہ سرشت

ونج اے زاہد جنت کول سدنہ سانوں تائیں
وچ ازل جنت کارن تینوں سرجیا سائیں

یک جو از خرمن ہستی نتواند برداشت
ہر کہ در راہ فنا در رہ حق دانہ نہ کشت

عمر اوی گھول اڑیکھیں دانہ او ولی جاوے
فانی رستے پی کی جیہڑا حق دا راہ نہ پاوے

تو و تسبیح و مصلے و رہ زاہد و ورع
من و میخانہ و ناقوس و رہ دیر و کنشت

زہد ورع تسبیح مصلے رہن شباہو تینوں
میخانہ تے ٹھاکر دوارہ لیکھ حضور دن مینوں

منعم از مے مکن اے صوفی صافی کہ حکیم
در ازل طینت ما را ز مئے صاف سرشت

منع نہ کریں شرابوں مینوں اے صوفی ٹل جائیں
اسے مٹی پیدائش میری کیتی اللہ سائیں

صوفیئے صاف بہشتی نبود زانکہ چو من
خرقہ در میکدہ ہا رہن مے ناب بہشت

صوفی ڈٹھے صفایاں والا کدوں بہشتیں وڑیا
ٹھیکے تے جس میکدے وانگوں کھلتا گہنے دھریا

لذت از حور بہشت و لب حوضش نبود
ہر کہ او دامن معشوق خود از دست بہشت

حور قصور تے حوض کوثر دا کد اُس مزا اٹھایا
جس اپنے دلبر دا دامن ہتھوں چھوڑ گوایا

حافظا لطف حق ار با تو عنایت دارد
باش فارغ ز غم دوزخ و شادئ بہشت

حافظا جیکر تیرے اُپر اللہ رحم کماوے
نا پھر کہیں خوشی بہشتاں نا دوزخ دی ہاوے

غزل نمبر ۱۹

اے نسیمِ سحر آرامگہِ یار کجاست — منزلِ آں مہِ عاشق کشِ عیّار کجاست

دس اے واءِ سحر دی کتھے دلبر یار ہمارا
کس منزل تے اوہ مہ پارا عاشق کوہن ہارا

شبِ تار است و رہِ وادیٔ ایمن در پیش — آتشِ طور کجا وعدۂ دیدار کجاست

رات اندھاری رہ جنگل دا وادی ایمن بارے
کتھے اگ کوہ طور تے کتھے اوہ درشن ڈلارے

ہر کہ آمد بہ جہاں نقشِ خرابی دارد — در خرابات بپرسید کہ ہشیار کجاست

جو کوئی بندہ آیا ایتھے کم دا رہیا نہ کوئی
وچ میخانے عقلمند اندی پرسش کرم نہ ہوئی

آنکس است اہلِ بشارت کہ اشارت داند — نکتہ ہا ہست بسے محرمِ اسرار کجاست

لائق خوشخبری دا اوہا جیہڑا رمز پچھانے
اس کم وچ بھی بہت باریکیاں کوئی اُنہانوں جانے

ہر سرِ موئے مرا با تو ہزاراں کار است — ما کجائیم و نصیحت گرِ بیکار کجاست

ہر اک وال سر دا امیر ارکھی بہت ہزاراں
میں کتھے تے ناصح کتھے پھر دا وانگ بیکاراں

عاشقِ خستہ ز دردِ غمِ ہجرِ تو بسوخت — خود نہ پرسی تو کہ آں عاشقِ بیمار کجاست

عاشق ہجر تساڈے اندر درد غماں تھیں جلیا
ہائے افسوس جے اک واری بھی تساں نہیں پچھ گھلیا

بادہ و مطرب و گل جملہ مہیاست ولے — عیش بے یار مہیا نشود یار کجاست

باغ بہار تے مطرب بادہ سبھ سامان آمادہ

ایہہ موج نہ ہووے وجد تک یار نہ آوے ساڈا

دلم از صومعہ و صحبت شیخ است ملول — یار ترسا بچہ کو خانۂ خمار کجاست

مجلس شیخ کنوں دل جایا حجرہ مول نہ بھاندا

کتھے یار میخانے والا سانوں نشہ پلاندا

حافظ از باد خزاں در چمن دہر مرنج — فکر معقول بفرما گلِ بے خار کجاست

اُبر خزاں نہ کاوڑ حافظ اویں گلشن سارا

کنڈے باہجوں پھل نہ کوئی کرے فکر نتارا

غزل نمبر ۳۰

شنیدہ ام سخنے خوش کہ پیر مغاں گفت — فراق یار نہ آں میکند کہ بتواں گفت

سنیاں میں جو سخن عجائب مرشد نے فرمایا

کدی بیان وچھوڑے والا کہنے وچہ نہ آیا

حدیث ہول قیامت کہ گفت واعظ شہر — کنایتست کہ از روزگار ہجراں گفت

واعظ جو کجھ ہول قیامت سانوں پیا سناندا

ایسے دکھ ہزاراں عاشق وچہ وچھوڑے پاندا

غم کہن بہ مئے سالخوردہ دفع کنید — کہ تخم خوش دلی اینست پیر دہقاں گفت

دفع کرو سبہ غم پورانے پی کے نشہ پورانا

بیج خوشی دا ایہو سانوں مرشد دا فرمانا

گرہ بباد مزن گرچہ بر مراد وزد — کہ ایں سخن بمثل باد با سلیماں گفت

گرہیں نہ مان ہوا دا بھاویں قسمت تیری آئی

وانگ سلیماں کد تک چلسی گھوڑا ایہہ ہوائی

مزن بچون و چرا دم کہ بندۂ مقبل — قبول کرد بدل ہر سخن کہ جاناں گفت

نرمی سختی سہیں سر تے اُچا دم نہ ماریں
سجناں دا جو کہیا منّے دانشمند شماریں

بیا و بادہ بخور زانکہ پیر میکدہ دوش ‌ ‌ ‌ بسے حدیث عفو در رحیم و رحماں گفت
پیو شراب تے عیش اڈاؤ کیوں پھر دے ہو تسّی
کل اساں نوں پیر مغاں نے مسلے رحمت دسی

کہ گفت حافظ از اندیشۂ تو آمد باز ‌ ‌ ‌ من این نہ گفتہ ام آنکس کہ گفت بہتاں گفت
کس کہیا جو حافظ تیرے فکروں باہر آیا
میں ایہ سخن نہ بولیا اگا کسے بہتان بنایا

غزل نمبر ۱۲۱

مُدّتے شد کا تشِ سودائے تو در جاں ماست ‌ ‌ ‌ دین نمتابیں کہ دائم در دلِ بریان ماست
عشق تیرے دی اگ چروکی بھڑکے اندر میرے
دل بریان ہمیشہ رہندا سٹر سٹر کے بن تیرے

مردم چشمم بخوناب جگر غرقند ازان ‌ ‌ ‌ چشمۂ مہر رخش در سینۂ نالان ماست
دِہیری اکھ میری دی تا ہیں جھن جگر وچ تری
اس محبوب جدو کی ہیں ول جہات کیر مدی کہتی

تا نفخت فیہ من روحی شنیدم شد یقیں ‌ ‌ ‌ بر من این معنی کہ ماز ان دیم وی از ان ماست
حسن دن دا میں سُنیاں جو توں ہر دیو چہ سمایا
او سے دن تھیں دوئی والا نقطہ دلوں اُڈایا

ہر دے را اطلاعے نیست بر اسرار غیب ‌ ‌ ‌ محرم این سر معنی دار علوی جان ماست
مخفی راز خداوند والا جانے نا ہر کوئی
الیس حقیقت غیبی سند ی خبر اسانوں ہوئی

چند گوئی ای مدکر شرح وین خاموش باش ‏ وین مدہر دو عالم صحبتِ جانانِ ماست

چپ کریں اِی واعظا کد تک کریسیں وعظ بیانی

مجلس یار سجن دی ساڈا مدہب وہ ہیں جہانی

حافظا تا روزِ آخر شکر این نعمت گذار ‏ کان صنم از روزِ اوّل داروئی درمانِ ماست

حافظا اس گل وا شکر نہ کریں قیامت تائیں

اوہ محبوب ہمیشہ والا ساڈیاں کرے دوائیں

غزل نمبر ۲۲

المنّتہ للہ کہ درِ میکدہ باز است ‏ زان رُو کہ مرا بر درِ او روئے نیاز است

لکھ لکھ شکر جو میخانے والکھلا ہے دروازہ

کیوں جو اتھوں مد اساں نوں نشہ عجائب تازہ

خُمہا ہمہ در جوش و خروش اند زِ مستی ‏ واں مے کہ در آنجاست حقیقت نہ مجاز است

مٹ تمامی مستی ہتھوں جوش اندے وچ آئے

وہن اوہ نشہ حقیقی جس تھیں مٹ وچہ رہیا نہ جائے

از وے ہمہ مستی و غرور است و تکبر ‏ وز ما ہمہ بیچارگی و عجز و نیاز است

کبر غرور اتے وڈیائیاں ہر دم لائق تھوں

عجز نیاز نمیوانی درجہ ڈھیا حضور وں میتھوں

بر دوختہ ام دیدہ چو باز از ہمہ عالم ‏ تا دیدۂ من بر رُخِ زیبائی تو باز است

سارے جگ تھیں باز اوانگوں اکھیاں نوں میں سیتا

جان جاں تک مکھ تیرا ناہیں درشن کیتا

رازے کہ بر خلق نہفتیم و نہ گفتیم ‏ با دوست بگوئیم کہ او محرمِ راز است

جو اسرار نہ گل خلقت نوں دستاں پیا چھپاواں

ملے جو محرم راز دلیلہ اسنوں کھول سناواں

در کعبۂ کوئے تو ہر آں کس کہ درآئید — از قبلۂ ابروئے تو در عین نماز ہست

گلی تیری وے کعبے اندر جو عاشق آوڑیا

قبلہ ویکھ تیرے ابرو دا سجدے اندر جھڑیا

اے مجلسیاں سوز دل حافظ مسکین — از شمع بپرسید کہ در سوز و گداز ہست

یارو سوز دلے دی کجھ حافظ کہے بیچارا

پچھو وچ شمع دے کولوں اسدا کیویں گذارا

غزل نمبر ۲۳

از سر کوئے تو ہر کو بملالت برود — نرود کارش و آخر بہ خجالت برود

سمت پاک نہیں وے ولوں جیہڑا لکھ بھنواوے

دوہاں جہاناں وچہ شرمندہ کدیں مراد نہ پاوے

سالک از نور ہدایت طلبد رہ بدوست — کہ بجائے نرسد گر بہ ضلالت برود

سالک نور ہدایت دی تھیں پاوے راہ الٰہی

کسے مکان نہ اپڑن جیہڑے ڈہن وچہ گمراہی

گر وی آخر عمر از مے معشوق بگیر — حیف اوقات کہ یکسر بہ بطالت برود

پچھلی عمراں ہوئیاں ہن تے پھڑ توحید ربانی

حیف او وقت جو خرچ کیتوئی باطل راہ شیطانی

اے دلیل دل گم گشتہ خدا را مددی — کہ غریب ار نبرد راہ بدلالت برود

بھلے نوں راہ لا شتابی اے سرور نبیاں دے

ناواقف پردیسی ہیوں بھٹکے رستے پاندے

حکم مستوری و مستی ہمہ بر خاتمت ہست — کس ندانست کہ آخر بچہ حالت برود

گوشے دی پرہیزگاری دیاں خاتمے اُپر گلاں
کوئی نہ جانے آوڑک ویلے کیس حالت وچہ چلاں

کاروانے کہ بود بدرقہ اش لطف خدا　　به تجمل نشنبند به جلالت برود

جس کروان ڈھیا بدرقہ لطف الٰہی والا
سوہنا آون جاون اُسدا اعلیٰ مراتب بالا

حافظ از چشمۂ حکمت بکف آور جامے　　بو کہ از لوح دلت نقش جہالت برود

حکمت والے چشموں حافظ بھرلے اک پیالہ
دھوکھڑسی اوہ دل تیری تہیں نقش جہالت والا

غزل نمبر ۳۴

آنکہ از سنبل او غالیہ تابے دارد　　باز با دل شدگاں ناز و عتابے دارد

غالیہ نوں بیتاب کریندی سنبل زلف سجندی
جھڑکاں ناز ولھالی کہسے دولت ساڈے من دی

از سر کشتۂ خود مے گذر د ہمچوں باد　　چہ تواں کرد کہ عمر است و شتابے دارد

عاشق اپنے کولوں دلبر لنگھے وانگ ہوائی
کیا کرے جو کاہلی عمراں پلک نہ ٹھہرے کائی

ماہ خورشید نمایش ز پس پردۂ زلف　　آفتابی ست کہ در پیش سحابے دارد

مکھہ مہتاب سجن دا اوس نوں کالی زلف چھپاوے
وچہ آسماناں سورج جیونکر بدلاں اندر آوے

چشم من کرد بہر گوشہ رواں سیل سرشک　　تا سہی سرو ترا تازہ بہ آبے دارد

ہر پاسے پئی ہڑھ پانی دے میری اکھ چلاوے
متکے سرو صنوبر تیرا بن پانی سُک جاوے

غمزۂ شوخ تو خونم بہ خطا مے ریزد　　فرصتش باد کہ خوش رائے صوابے دارد

قتل کرے ایہ غمزہ تیز انکھیاں نیناں والا
بیدوسی نوں مارن لگا فرصت ہوئیں شالا

جان بیمار مرانیست ز تو روئے سوال　　اے خوش آں خستہ کہ از دوست جوابے دارد

دکھاں ہتھوں میں عاجز تھیں عرض نہ کیتی جاندی
دوست دیہن جواب جنہاں نوں قسمت وڈی نہاندی

کے کند سوئے دل خستہ حافظ نظری　　چشم مستت کہ بہ ہر گوشہ خرابے دارد

کد وہ دلبر حافظ تائیں وچہ نگاہ لیاوے
جسدی اکھ مستانی ہر نوں گھائل کردی جاوے

غزل نمبر ۲۵

باب روشن مئے عارفی طہارت کرد　　علی الصباح کہ میخانہ را زیارت کرد

عارف بدی پاک شرابوں دھوتی بسر پلیتی
ستیاں اُٹھ کے میخانے دی جلدوں زیارت کیتی

ہمیں کہ ساغر زریں خور نہاں گردند　　ہلال ابروئے ساقی بہ مئے اشارت کرد

دن لتھا تے شاماں پیاں رندں کیس نکالے
کہندا ساقی آؤ مستو پیو شراب پیالے

خوشا نماز و نیاز کسیے کہ از سرورد　　باب دیدہ و خون جگر طہارت کرد

عجب قبول نماز اوسی دی دردوں ہووے بیتا
خون جگر تے ہنجوں تھیں جس وضو کامل کیتا

بہائے بادۂ چوں لعل چیست جوہر عقل　　بیا کہ سود کسے برد کیں تجارت کرد

مل لئی دا لعلاں ورگاں جے عقلوں ہتھ آوے

کرلے سُنوا اس سعودی وچہ گھاٹا کوئی نہ پاوی

بیا بہ میکدہ و وضع قرب جا ہم بیں اگرچہ چشم بجا واعظ از حقارت کرد

ویکھو شان مراتب ساڈے آکر وچہ میخانے

واعظ بھاویں میلی نظروں سانوں منہ اجانی

نشان مہر و محبت نجانِ عاشق جوئے اگرچہ خانہ دل محنتِ توغارت کرد

عاشق لوکان کولوں ڈھونڈیں اثر محبتاں والی

بھاویں عشقاں اندر اوہناں دی سبدی جھکی گالی

اگر امام جماعت بخواندش امروز خبر دہید کہ حافظ بہ ہے طہارت کرد

جیکر طرف جماعت سانوں اج امام بولاوی

آکھو نال انشو دی حافظ وضو کر کے آوے

غزل نمبر ۲۶

بسر جام جم انگہ نظر توانی کرد کہ خاک میکدہ کحلِ بصر توانی کرد

مطلب جام جہان نما دا تدوں حاصل کرسیں

ہٹی میخانہ دی جدتوں سُرمہ اکھیں بھرسیں

گدائے در میخانہ طرفہ اکسیر یست گر ایں عمل بکنی خاک زر توانی کرد

ہے اکسیر گدائی کرنی میخانے دے دردی

جو ایہ کسب کریں کھر تھیوں حاجت کیہڑی زردی

مباش بے مے و مطرب بزیر چرخ کبود کزیں ترانہ غم از دل بدر توانی کرد

راگ شراب چھوڑیں ہرگز دنیا اندر بھائی

اس کم رکھیاں دل اتیرہ وچہ غمی ہاسی کائی

بہ عزم مرحلہ عشق پیش نہ قدمے کہ سود ہا بری اراین سفر توانی کرد

عشق ویاں کرواناں نالوں قدم نہ پچھاں ہٹائیں
اس راہ ہمت کرن جنہاں چنگیری نفع بڑا اوہ کھٹ پائیں

بیا کہ چارۂ ذوقِ حضور و نظمِ امور
بہ فیضِ بخششِ اہلِ نظر توانی کرد

اجے ذوق الٰہی سندی شوق رکھیں تاں پوری
نیکاں لوکاں کولوں ہوسیں ریہہ خاص حضوری

تو کز سرائے طبیعت نمیروی بیروں
کجا بکوئے حقیقت گذر توانی کرد

وچہ نفسانی خواہشاں جے پھاتھا پنچھی تیرے دل دا
کدوں حقیقت والے رستے تینوں لگھنا ملدا

جمال یار ندارد نقاب و پردہ ولے
غبار رہ بنشاں تا نظر توانی کرد

پاک جمال سجن دے اُتے پردہ مول نہ کائی
ایہہ تد ویکھیں گا جد تدہ دل دی دھوڑ ہٹائی

دلے تو طالب معشوق و جام میخواہی
طمع مدار کہ کارِ دگر توانی کرد

دل تیرے وچہ جیت سجن دی جانجاں تیک کھلوسی
رکھیں نہیں امید جو تیتھوں ہور کوئی کم ہوسی

گر ایں نصیحتِ شاہانہ بشنوی حافظ
بہ شاہراہِ طریقت گذر توانی کرد

حافظا جیکر سن لئیں تدہ ایہ نصیحت شاہی
لبھ پوی گا آپے تینوں قرب حضور الٰہی

غزل نمبر ۳۷

بیا کہ ترکِ فلک خوانِ روزہ غارت کرد
ہلالِ عید بدورِ قدح اشارت کرد

رات پئی اُس ترک فلک نے روزن بنا راُلٹ کھڑیا
آؤ مستو پیو پیالے چن عیدی دا چڑھیا

ثواب روزہ و حجِ قبول آں کس برد　　　　که خاک میکدۂ عشق را زیارت کرد

روزہ حج قبول جہانوں اُس بندے نوں کھڑیا
عاشق بن کو میخانے دا جس دروازہ پھڑیا

مقام اصلیِ ما گوشۂ خرابات است　　　　خداش خیر دہاد آنکه ایں عمارت کرد

میخانے دے گوشے اندر عمر اساں لنگھائی
شالہ بھلا کرے رب اُس دا جس ایہ جگہ بنائی

نماز در خمِ آں ابروانِ محرابی　　　　کسے کند که بخونِ جگر طہارت کرد

خاص الخاص نماز عشق دی اوہی عاشق نیتی
اپنے خون جگر دے کولوں جس طہارت کیتی

فغاں که نرگسِ جماشِ شیخِ شہر امروز　　　　نظر بدردکشاں از سرِ حقارت کرد

ہے فریاد جو اج دہاڑے ساڈا شیخ شہر دا
اساں غریباں رنداں ولوں نظر حقارت کردا

حدیثِ عشق ز حافظ شنو نه از واعظ　　　　اگرچه صنعتِ بسیار در عبارت کرد

گلاں عشق محبت والیاں حافظ تھیں سن بھائی
واعظ سو تدبیر بتاوے گل نہ ٹھکسی کائی

غزل نمبر ۲۸

تا ز میخانه و مے نام و نشاں خواہد بود　　　　سرِ ما خاکِ رہِ پیرِ مغاں خواہد بود

جد تک نام نشان نشے دا دنیا اندر آنا
تد تک پیر مغاں دے در تھیں اساں نہیں سر چانا

حلقۂ پیرِ مغانم ز ازل در گوش ست　　　　ما ہمانیم که بودیم و ہماں خواہد بود

پیا ازل دا میری کنیں پیر مغاں دا والا

اوہا غلامی دعوی اسانوں رہی ہمیشہ شالا

برسرِ تربتِ ما چوں گذری ہمت خواہ ۔ کہ زیارت گہِ رندانِ جہاں خواہد بود

قبر میری تھیں لنگھیں جس دم فاتحہ خیر الائیں
ساری رند زیارت آوسن قبر میری تائیں

بہ زمینے کہ نشانِ کفِ پائے تو بود ۔ سالہا سجدۂ صاحب نظراں خواہد بود

کھوج مبارک قدم تیرے جیہڑی جاگہہ کوئی پاسی
ورہیاں اُس جاگہہ نوں اپنی سجدہ گاہ بناسی

بروائے زاہد خود بیں کہ ز چشمِ من و تو ۔ راز ایں پردہ نہانست و نہاں خواہد بود

وچ اس بھیدوں کوئی نہ محرم زاہد رکھ تسلا
ایہہ اسرار نہ کھلنے والا ایہہ جانے اللہ

عیب مستاں مکن ای خواجہ کزیں کہنہ رباط ۔ کس ندانست کہ رحلت بچساں خواہد بود

عیب نہ دھر مستاں تے خواجہ کر بہر دی پابوسی
خبر نہیں جہ دم آخر دے کون سہاگن ہوسی

چشمم آں دم کہ ز شوقِ تو نہد سر بہ لحد ۔ تا دم صبح قیامت نگراں خواہد بود

اکھیں میریاں شوق تیرے وچ جے ہو گیاں انہائیں
وچ فراق تیرے دے رہندیاں رہسن روز قیامت تائیں

بختِ حافظ گر ازیں گونہ مدد خواہد کرد ۔ زلفِ معشوقہ بدستِ دگراں خواہد بود

حافظ جیکر ایہو جیہی بختاں کیتی یاری
تا پھر سجناں نالوں بچھی ہوسی تیری واری

غزل نمبر ۳۹

حسب حالی ننوشتی و شد ایامے چند ۔ قاصدے کو کہ فرستم بتو پیغامے چند

سجناں خط تساڈا آیاں کتنی مدت ہوئی
پچھہ گھلاں میں کسدی ہتھیں قاصد ملے نکوئی

ما بدان مقصد عالی نتوانیم رسید   ہاں مگر پیش نہد لطف شما گامے چند

وصل تساڈا پاون کو ہوں عاجز ہمت میری
اوہ ہک مفت غریباں اُتی بخشش ہوسی تیری

چوں مئے زخم لب بو رفت و گل افگند نقاب   فرصت عیش نگہدار بزن جامے چند

مٹوں بھری بیام نشے دے موسم عجب پہلاندا
لے کجہ سیک جو عیش کرندا وقت وہاندا جاندا

قند آمیختہ با گل نہ علاج دل ماست   بوسۂ چند بیامیز بدشنامے چند

دل میرے دا روگ نہ جاندا ایہ گلقنداں کہا کی
دو تن بوسے دیئیں اسانوں گالیں نال ملا کے

اے گدایان خرابات خدا یار شماست   چشم انعام مدارید ز انعامے چند

میخانے دیاں رنداں تائیں ہر دم مدد خدائی
دنیا داراں ڈنگراں کولوں آس نہ رکھیں کائی

زاہد از کوچہ رنداں بسلامت بگذر   تا خرابت نہ کند صحبت بدنامے چند

زاہد گلی شرابیاں دی تھیں صحیح سلامت جائیں
بیٹھ اُنہاندی مجلس اندر لیک نہ متھے لائیں

عیب مے جملہ بگفتی ہنرش نیز بگو   نفی حکمت مکن از بہر دل عامے چند

بیٹھوں بھول زبان نشے دی نفعے بھی آکھہ سنائیں
عاماں دی دل رکھن بدلے نفع نہ مول چھپائیں

پیر میخانہ چہ خوش گفت بدردی کش خویش   کہ مگو حال دل سوختہ با خامے چند

پیر مغان نصیحت کیتی اپنے چیلے تائیں
گجھیاں بقدر ران نوں اپنا حال نہ دس گوائیں

حافظ از تاب رُخِ مہر فروغ تو بسوخت　　کامگارا نظرے کن سوئے ناکامے چند

حافظ باجھ تیرے جل موئیا لگی بہاہ ہجر دی
اساں نکاریاں اُتی سایا بن ہالیں نظر مہر دی

غزل نمبر ۳۳

دلا بسوز کہ سوز کارہا بکند　　دعائے نیم شبے دفع صد بلا بکند

دُھکھ دِلا بہ دُھکھنا تیر اسارے کم کریسی
کو کن اَدھی راتیں والا سو بلا ٹلیسی

عتاب یار پری چہرہ عاشقانہ بکش　　کہ یک کرشمہ تلافئے صد جفا بکند

جھڑکاں یار پیارے والیاں عاشق سہیں نبھا ہیں
ہک نگاہ کریندی اُسدی وہو سی لکھ بلائیں

طبیب عشق مسیحا دوست مشفق لیک　　چو درد در تو نہ بیند کرا دوا بکند

وانگ مسیح طبیب عشق دا اگر دا صحت صفائی
پر جو مرض نہ تیں وچہ دیکھے کسدی کرے دوائی

زملک تا ملکوتش حجاب برگیرند　　براں کہ خدمت جام جہاں نما بکند

دو ہاں جہاناں دی روشنائی اُنہاں نظر اگاں پائی
مردیاں تسکین ہیر اپنے دی جنہاں غلامی چائی

تو با خدائے خود انداز کار و دل خوشدار　　کہ رحم گر نکند مدعی خدا بکند

سارے کم خدا نوں سوپیں دل دی فکر ونجائیں
دُوتی جیکر ترس نہ کیتا رحم کریسی سائیں

زبخت خفتہ ملولم بود کہ بیدارے ‌ ‌ ‌ بوقت فاتحہ صبح یک دعا بکند

ستیاں ہویاں بختاں مینوں چا دلگیر بنایا
کسے تہجد خواں فقیر دی یار وں مینوں بخش خدایا

بسوخت حافظ و بوئی ز زلف یار نبرد ‌ ‌ ‌ مگر دلالت ایں دولتش صبا بکند

زلف معطر دلبر دی تھیں حافظ بو نہ پائی
شاید وا صبا دی فجرے کرے تردد کائی

غزل ۱۳۱ سہ بہ سہ

دوش دیدم کہ ملائک درِ میخانہ زدند ‌ ‌ ‌ گل آدم بہ سرشتند و بہ پیمانہ زدند

میخانے دے در ڈٹھے کل فرشتے عالی
نال نشے دے گھنگ جاون مٹی آدم والی

ساکنان حرم ستر عفاف ملکوت ‌ ‌ ‌ بامن راہ نشیں بادہ مستانہ زدند

مولا دے دربار دی جہڑی خاص مقاماں والی
میں راہی نوں بخشی اونہاں مست شراب پیالی

شکر ایزد کہ میان من و اُو صلح فتاد ‌ ‌ ‌ حُوریاں رقص کناں ساغرِ شکرانہ زدند

لکھ لکھ شکر جو میرا اسدا رب سلنگ بنایا
حُوراں بھی اج کر شکرانہ اپنا ناچ وکھایا

جنگ ہفتاد و دو ملت ہمہ را عذر بنہ ‌ ‌ ‌ چوں ندیدند حقیقت رہِ افسانہ زدند

جیکر لڑن بہتر فرقے اوہ معذور وچارے
اصلی رستہ کسے نہ ڈٹھا ہاہیں لڑدے سارے

آسمان بارِ امانت نتوانست کشید ‌ ‌ ‌ قرعۂ فال بنامِ من دیوانہ زدند

انبر نہ ہرگز چا سکیا ہر گز بھار امانت والا

میں جھلّی نوں چاوں ملیا تور تنہاواں شالا

ما بصد خرمن پندار ز رہ چون نرویم		چون رہ آدم خاکی بہ یکے دانہ زدند

سو خروار اُٹھا کے سر تے میں کیوں راہ نہ ٹھلی

اِکّو دانہ کھا کے آدم راہ بھلائے گلّی

کس چو حافظ نہ کشید از رخ اندیشہ نقاب		تا سر زلف عروسان سخن شانہ زدند

حافظ وانگوں کسے نہ اجتک موتی سخن پروئے

جتنے سخن الاون تائیں شاعر جگ وچ ہوئے

غزل نمبر ۳۴

در ازل پرتو حسنت ز تجلّے دم زد		عشق پیدا شد و آتش بہ ہمہ عالم زد

پہلے روز جمال تیرے نے ماریا اک چمکارا

عشق تیرے دی آتش اندر جلیا عالم سارا

جلوۂ گرد رخش دید ملک عشق نداشت		عین آتش شد ازین غیرت و بر آدم زد

ملکاں عشق قبول نہ کیتا حسن تیرے تھیں ڈر کے

تاہیں اگ ہو ٹکریا سانوں اوہو غیرت کر کے

مدعی خواست کہ آید بہ تماشاگہ راز		دست غیبت آمد و بر سینۂ نامحرم زد

سرّ حقانی پاواں میں بھی اکھ گل شیطوں چاہی

ماری اُس دے سینے اُتّے غیبی چاٹ الٰہی

عقل مے خواست کزان شعلہ چراغ افروزد		برق غیرت بدرخشید و جہاں برہم زد

عقل بھی اس شعلے تھیں اپنی شمع جلاون آیا

کڑک کے بجلی غیرت والی سبھ جگ اوس ڈرایا

دیگراں قرعۂ قسمت ہمہ بر عیش زدند		دل غمدیدۂ ما بود کہ ہم بر غم زد

قسمت نیک جنہاندی آہی سیاں مبارک فالاں
میری فال غماں تی ڈگی بیٹھا غمیاں حالاں

نظرے کرد کہ بیند بجہاں صورت خویش خیمہ در آب و گل مزرعۂ آدم زد
صورت اپنی ویکھن کارن دلبر جانی میرے
آدم دے بت خانے اندر آن لگائی ڈیرے

حافظ آں روز طرب نامہ عشق تو نوشت کہ قلم بر سر اسباب و دل خرم زد
حافظ اُس دن عشق تیرا لکھیا فرصت نامہ
جسدن خوشی و نجائی ایہ دل ہویا بے آراماں

غزل نمبر ۳۳

زاہد خلوت نشین دوش بہ میخانہ شد از سر پیمان گذشت و سر پیمانہ شد
زاہد کل میخانے جا کے عجب تماشے کیتے
قول قرار بھُلا کے سارے خوب پیالے پیتے

شاہد عہد شباب آمدہ بودش بخواب باز بہ پیرانہ سر عاشق و دیوانہ شد
یار پورانے سفنے اندر اُسنوں جھاتی پائی
تاہیں بڈہا ٹھرک عشق تھیں ہو چلیا سودائی

بغنچہ میگذشت راہزن عقل و دیں در پئے آں آشنا از ہمہ بیگانہ شد
بڈہواں کولوں ذرکی سٹی سر تھیں گٹھڑی بھالی
الیس حقیقی دلبر پچھے بھُلی دنیا ساری

آتش رخسار گل خرمن بلبل بسوخت چہرۂ خندان شمع آفت پروانہ شد
آتش حسن جلاندی ساڑی بلبل دا کھلواڑہ
ہسنا مکھ شمع دا ہوندا موت پتنگاں بارا

گریۂ شام و سحر شکر کہ ضائع نگشت — قطرۂ بارانِ ما گوہر یک دانہ شد

سو سو شکر جو رونا میرا ضائع گیا نہ جنیاں
اک اک قطری ہنجھ میری تھیں سچا موتی بنیاں

صوفی مجلس کہ دی جام و قدح می شکست — دوش بہ یک جرعۂ ما عاقل و فرزانہ شد

بہن پیالے صوفی جو اج ساڈا کرے مو کالا
کل اساں تھیں اک گھٹ لیکے بنیاں عقلاں والا

منزلِ حافظ کنوں بارگہ کبریاست — دل بر دلدار رفت جان بہ جانانہ شد

وچہ درگاہ الٰہی حافظ اچا منصب پایا
جان جانی نوں دتی دل دلبر نال رلایا

غزل نمبر ۳۳

دمے با غم بسر بردن جہان یکسر نمی ارزد — بمی بفروش دلقِ ما کزین بہتر نمی ارزد

سب جگ قیمت دیئی تاں بھی سستا ساہ غماں دا
وچ شرابوں گہلتا میرا اودّہ نہ قیمت پاندا

بکوئے میفروشانش بجامی برنمیگیرند — زہے سجادۂ تقوی کہ یک ساغر نمی ارزد

گلی کلالاں دی وچہ وسدا جام شراب نہ ڈھیندا
عجب مصلی جس دے مل تھیں ساغر نہیں وٹیندا

شکوہِ تاج سلطانی کہ بیم جان درو درج ست — کلاہ دلکش است اما بدردِ سر نمی ارزد

بادشاہی وچ یاں تاجاں اندر جانوں دہوکھا ہوندا
سوہنا ہے پر چھتیاں کولوں گھڑی آرام ہوندا

بشوزین نقش دل تنگی کہ در بازار یکرنگی — بہ نعمت ہائے گوناگوں مئے احمر نمی ارزد

دِل دی تختی اوتوں دھوئیں حرف جو دوئی والا

اس بازار سے ہر نعمت تھیں وو ہ شراب پیالہ

بس آسان می نمود اول غم دریا بہوی سود   غلط گفتم کہ ہر موجش بصد گوہر نمی ارزد

مونہیاں خاطر سو کھا ہو وڑ جاوں دریائیں

غلط کہیا اک ٹھاٹھ اسدے یدا سو مونی مل ناہیں

برو کنج قناعت جو بہ کنج عافیت بنشیں   کہ یکدم تنگدل بودن بہ بحر و بر نمی ارزد

ڈھونڈ خزانہ رحمت والا عمر گذارین چنگی

ساری دنیا تھیں وو ہ جاوے اک پل دی تنگی

چو حافظ در قناعت کوش و از دنیائے دون بگذر   کہ یک جو منت دوناں بصد من زر نمی ارزد

کریں قناعت حافظ و انگوں دنیا مگر نہ جائیں

لکھاں تھیں وو ہ منت کر نی نا کمینیاں تائیں

غزل نمبر ۵۰

سالہا دل طلب جام جم از ما میکرد   آنچہ خود داشت زبیگانہ تمنا میکرد

اک پیالہ منگدیاں سانوں کتنے سال وہائے

جو ملکیت اپنی آہی آگئی ہتھ پرائے

مشکلِ خویش بر پیر مغاں بردم دوش   کو بتائید نظر حل معما میکرد

مشکل اپنی پیر مغاں نوں کل میں وچ سنائی

اک نگاہوں دے سے ویلے اسنے کھول وکھائی

دیدمش خورم و خنداں قدح بادہ بدست   واندر اں آئینہ صد گونہ تماشا میکرد

خوشیاں وچ بیٹھا اسنوں ہتھ شراب پیالہ

سو قسماں دا اس شیشے وچ بھید حقیقت والا

گفتم ایں جام جہاں بیں بتو کے داد حکیم   گفت آں روز کہ ایں گنبد مینا میکرد

پچھیا میں ایہہ جام کدو کا تساں جناں ہوں لیتا
کہن لگا جس روز خدا نے ایہہ جگ پیدا کیتا

گفت آں یار کزو گشت سر دار بلند　　جرمش آں بود کہ اسرار ہویدا میکرد

کہیوس شاہ منصور جیہاں نوں سولی عشق چڑھایا
بھید سجن دا باہر کڈھیا تاں ایہ بدلہ پایا

فیض روح القدس ار باز مدد فرماید　　دیگراں ہم بکنند آنچہ مسیحا میکرد

جیکر فیض اوہ روح قدس دا پھیر مدد فرماوے
بن مریم دے وانگوں ہر کوئی مردے پیا جواوے

گفتمش سلسلۂ زلف بتاں از پئے چیست　　گفت حافظ گلۂ شب یلدا میکرد

زلف زنجیر دی گل پچھیوم تاں اوہ حافظ کہندا
کالی رات انھیری دا اوہ گلہ کریندا رہندا

غزل نمبر ۳۵

شراب و عیش نہاں چیست کار بی بنیاد　　زدیم بر صف رنداں و ہر چہ بادا باد

عیش نشے دی ظاہر ہوئی اُسدا کی چھپانا
اساں نہ چھپ کے پینا ہر گز جو ہونا ہو جانا

گرہ ز دل بکشا و ز سپہر یاد مکن　　کہ فکر ہیچ مہندس چنیں گرہ نکشاد

یاد نہ کریں ستارہ اپنا فکراں تھیں دل کڈھیں
اجتک کسی نجومی تھیں ایہہ سوال نہ کُھلیا گنڈھیں

قدح بشرط ادب گیر زانکہ ترکیبش　　ز کاسۂ سر جمشید و بہمن است و قباد

نیواں ہو کے پکڑ پیالہ نال ادب دے بھائی
بہمن تے جمشید سیاں نوں ایہہ ترکیب بنائی

مگر گلالہ بدانست بیوفائے دہر　　　کہ تا بزاد و بشد جام مے زکف ننہاد

شاید بھید زمانے والا الیہا لا لے تائیں
ساری عمر اوس پیالہ ہتھوں چھڈیا ناہیں

کہ آگہ ہست کہ جمشید و کی کجا رفتند　　　کہ واقف ہست کہ چون رفت تخت جم برباد

کہاں گیا جمشید بیچارہ تخت کتھے اوہ جم دا
نام نشان نہ رہیا باقی کیا بھروسا دم دا

بیا بیا کہ زمانے زمے خراب شویم　　　مگر رسیم بہ گنجے درین خراب آباد

آویں آویں اک پل توڑی نشہ شراب اوڈائیے
متے بھید حقیقت والا دنیا اندر پائیے

رسید در غم عشقش بحافظ آنچہ رسید　　　کہ چشم زخم زمانہ بہ عاشقاں ساد

حافظ عشق سجن دے دکھڑی جو پائی سو پائے
پر بد نظر زمانے دی تھیں عاشق رب بچائے

غزل نمبر ۳۷

غلامِ نرگسِ مستِ تو تاجدارانند　　　خرابِ بادۂ لعلِ تو ہوشیارانند

اکھ تیری نے بادشاہانوں اپنی پیش نوایا
چنگیاں بھلیاں عقلمنداں اتھے وی عقل گوایا

ترا صبا و مرا آب دیدہ شد غماز　　　وگرنہ عاشق و معشوق رازدارانند

باد صبا تے ہنجوں ساڈا کیتا جگ ہوکالا
نہیں تاں بھید تساڈا امیرا کدھی نہ نکلن والا

بزیر زلفِ دوتا چوں گذر کنی بنگر　　　کہ از یمین و یسارت چہ بیقرارانند

سجناں زلف اپنی دی کتھے ویکھ ذرہ اکواری

جھلیاں وانگ دوانی تیری عقل گئیاندی ماری

رقیب در گذر و بیش ازیں مکن نخوت ۔ کہ ساکنان در دوست خاکسارانند

چپ چپاتا لنگھیں زاہدا اکر ایہ وڈیائی

کول سجن دے اوہا جاسن جنہاں خودی ونجائی

نصیب ماست بہشت اے خداشناس برو ۔ کہ مستحق کرامت گناہگارانند

چھوڑ نکمے جھگڑے زاہد اساں بہشتیں جانا

او گنہاراں بدکرداراں پانا فضل ربانا

نہ من بریں گل عارض غزل سرایم و بس ۔ کہ عندلیب تو از ہر طرف ہزارانند

اگوں میں نا اوردساڈا بلبل وانگ پکاراں

سجناں گاون عشق تیرے دی گاندی پھرن ہزاراں

تو دستگیر شو اے خضر پے خجستہ کہ من ۔ پیادہ میروم و ہمرہاں سوارانند

خضر چیاتا نام خدا دی واہر کریں اسا ڈی

لوک سوار تے میں ہاں پیدل منزل بہت دوراڈی

بیا بمیکدہ و چہرہ ارغوانی کن ۔ مرو بہ صومعہ کانجا سیاہ کارانند

چہرہ روشن کر میخانیوں پی کے سرخ پیالے

حجرے بیٹھن والیاں دی دل ہوندے ڈاہڈے کالے

خلاص حافظ ازاں زلف تابدار مباد ۔ کہ بستگان کمند تو رستگارانند

حافظ زلف تیری تھیں مشالا کدیں نہ ہووے واندا

اس پھاہی وچ پھاسی جیہڑا اہر گل تھیں بچ جاندا

غزل نمبر ۳۸

من و انکار شراب اینچہ حکایت باشد ۔ غالباً اینقدرم عقل کفایت باشد

پیس کیہی آوں یار شرابوں ایہ گل کہیں نہ تھیوے
کیہڑی چیز نشے تھیں چنگی جتنا عقل نہ کھیوے

من کہ شہارہ تقوی اندوہ ام باذف و چنگ — این زمان سر بہ رہ آرم چہ حکایت باشد

تقوی چھڈ کے کڑیاں اندر راتاں اساں لنگھایاں
ہن کیہوں سدھا رستہ پھڑئے کہسن کی لوکائیاں

زاہد ار راہ برندی نہ برد معذور است — عشق کاریست کہ موقوف ہدائیت باشد

زاہد جیکر رندنہ تھیوے ہے معذور بیچارا
ہے موقوف ہدائیت اُپر کم عشق اساڈا

تا بغایت رہِ میخانہ نمے دانستیم — ورنہ مستوری ما تا بچہ غایت باشد

میخانے دی گلی اسانوں ہن تک معلم ناہی
نہیں تا ایہ پرہیز اساڈی کتھوں رہنی آہی

زاہد و عجب و نماز و من و مستی و نیاز — تا خود او را ز میان با کہ عنایت باشد

زاہد فخر نمازاں کر دا اسانوں فخر نہ کائی
خبر نہیں رب کہڑے اُتی رحمت کرسی بھائی

دوش ازین غصہ نخفتم کہ حکیمے میگفت — حافظ ار بادہ خورد جای شکایت باشد

راتیں نیندر پئی اسی نہیں آکھ گیا اک بندہ
حافظ جیکر شراب پیندا لوک کہیسن مندا

غزل نمبر ۳۹

نہ ہر کہ چہرہ برافروخت دلبری داند — نہ ہر کہ آئینہ سازد سکندری داند

سوہنی مکھڑی والا ہر کوئی ناہیں دلبر ہوندا
ہر کوئی شیشہ رکھن والا نہیں سکندر ہوندا

هزار نکتهٔ باریک تر ز مو اینجاست — نه هر که سر بتراشد قلندری داند

والوں بہت باریک ہزاراں بھید فقیری والے
ہر کوئی سیس منا دن والا نہیں قلندر ہوندا

در آب دیدهٔ خود غرقه‌ام چه کار کنم — که در محیط نه هر کس شناوری داند

نیر اکھیں دے وچہ میں ڈب چلیا دسو کیہڑی بنھاں
وانگ ملاحاں شوہ دے وچہ ہر کوئی نہیں تاردا ہوندا

غلامِ همتِ آن رند عافیت سوزم — که در گدا صفتی کیمیاگری داند

گولاں ہاں میں رند اینے دا جیندی ہمت عالی
وچہ گدائی جیہڑے کولوں تانبا بھی زر ہوندا

وفائے عهد نکو باشد ار بیاموزی — وگرنه هر که تو بینی ستمگری داند

جے توں سکھیں عہد وفائی تیری ہی بھلیائی
نہیں تاں جو کوئی ملدا تینوں اوہ ستمگر ہوندا

تو بندگی چو گدایان بشرط مزد مکن — که خواجه خود روشِ بنده پروری داند

مزدوری دی طلب نہ کریں بندگی کر کر
آپے کرم کماون والا بندہ پرور ہوندا

ز شعر دلکشِ حافظ کسے شود آگاه — که لطفِ طبع و سخن گفتنِ دری داند

شعر حافظ دا قدر پچھانے جو خود شاعر عالی
ہر کوئی اسدے پایہ مراتب دا معلوم نہ ماہر ہوندا

غزل نمبر ۹

واعظاں کیں جلوہ بر محراب و منبر میکنند — چوں بہ خلوت میروند آں کارِ دیگر میکنند

وچہ مسیتاں واعظ جو گل کہندے لوکاں تائیں

گھر جاون تا آپ اُنہاں تی عمل کریندے ناہیں

مشکلے دارم ز دانشمند مجلس باز پرس — توبہ فرمایان چرا خود توبہ کمتر میکنند

دانشمند کسیتی پچھیں معنی ایس امر تے

سانوں توبہ دسنی والے اپنہ توبہ کردے

بندۂ پیرِ خراباتم کہ درویشان او — گنج را از بے نیازی خاک بر سر میکنند

بندہ ہاں میں پیر مغانہ جیہڑے طالب بھائی

دنیا تائیں خاک نہ سمجھن ایڈی بے پرواہی

اے گدائے خانقاہ باز آ کہ در دیر مغاں — میدہند آبے و دلہا را تونگر میکنند

تیرا ہین دو لیا آجا اُٹھ کے جیب چو پیتا

ہک گھٹ دے کیئیاں تائیں اونہاں تونگر کیتا

خانۂ خالی نما تا منزلِ جاناں شود — کیں ہوسناکاں دل و جاں جائے دیگر میکنند

دل وچہ پائیں دلبر تائیں ہور خیال ہٹائیں

حرص ہوائیں وچہ ازائیں ہرگز دل نہ لائیں

بر درِ میخانۂ عشق اے ملک تسبیح گو — کاندر انجا طینتِ آدم مخمر میکنند

پڑھو فرشتیو آ تسبیحاں میخانے دی دوارے

مٹی آدم دی وچہ اوتھے نشہ رلاون ہارے

صبح دم از عرش می آمد خروشی عقل گفت — قدسیاں گوئی کہ شعرِ حافظ از بر میکنند

فجری ویلے عرش تھیں دل سُنی بلند آوازے

جیونکر پڑھہن فرشتے نوری شعر حافظ دی تارے

غزل نمبر ۴۱

عاشقِ یارم مرا با کفر و با ایماں چہ کار — تشنۂ دردم مرا با وصل و با ہجراں چہ کار

دین دھرم دی لوڑ نہ سانوں عاشق ہاں دلبر دا
ملن اتے وچھوڑا کیہا طلب عشق دی کردا

کشتۂ عشقم مرا از شحنۂ دوران چہ غم　　مفلس عورم مرا با زمرۂ دیوان چہ کار

شہر دیاں کوتوالاں کولوں ہیں عاشق کے ڈرنا
بھکھے ننگ اسانوں چنگی دولت نوں کی کرنا

قبلۂ محراب من ابروئے دلدارست و بس　　این دل شوریدہ را با این چنیں و باآن چہ کار

سجدہ کرنے کارن سانوں کافی ابرو تیرا
لمی چوڑی بات نہ جانے ایہ دل کملا میرا

چونکہ اندر ہر دو عالم یار می باید مرا　　با بہشت و دوزخ و با حور و با غلمان چہ کار

پاک نبی ہے یار اساڈا اندر دوہاں جہاناں
جنت دوزخ لوڑ نہ کوئی نا حوراں غلماناں

ہر کہ از خود شد مجرد در طریق عاشقی　　از غم و دردش چہ آگاہی و با درمان چہ کار

عشق حقیقی اندر جس نے اپنا آپ ونجایا
دارو درمل دکھاں کولوں اُسنوں رب بچایا

صورت مرداں چہ خواہی سیرت مرداں گزیں　　مرد عاشق پیشہ را با صورت ایوان چہ کار

پکڑیں خصلت مرداں والی جیونکر مرد کر بندے
عاشق لوک خدا دی بندے شکلاں نہیں ڈھونڈھیندے

حافظا گر عاشق و مستی دگرہ باز گو　　عاشق یارم مرا با کفر و با ایمان چہ کار

حافظ جیکر عاشق ہیں تاں پھر کھی آکھ سنائیں
دین دھرم دی لوڑ نہ ہوندی تجھے عاشق بائیں

غزل نمبر ۴۷

بیا و کشتیٔ ما در شطِ شراب انداز — غریو و ولولہ در جانِ شیخ و شاب انداز

کریں مہانیاں کشتی ساڈی نہر نشے وچہ جاری
پیر جواناں دی دل جھٹی ڈل وچہ بخن یکواری

مرا بکشتیٔ بادہ در افگن اے ساقی — گگفتہ اند نکوئی کن و در آب انداز

ساقی وچہ نشے دی بیڑی چاہڑیں میرے تائیں
کہیا داناواں نیکی کر کے پانی وچہ وگائیں

زکوئ میکدہ برگشتہ ام ز راہِ خطا — مرا دگر ز کرم در رہِ صواب انداز

میخانے دی گلیوں ہیٹوں پیا بھو لیکھا بھائی
پھر اوہ راہ وکھاویں سائیاں کریں کرم فرمائی

بیار آں مئے گلرنگ و مشکبو جامے — شرار و رشک و حسد در دلِ گلاب انداز

سُرخ نشہ خوشبوئی والا اک پیالہ آوے
جسنوں ویکھ گلابی غنچہ ایس کری تر ساوے

اگرچہ مست و خرابم تو نیز لطفے کن — نظر بریں دلِ سرگشتہ و خراب انداز

بہاویں ہاں میں اوگنہارا تاں بھی مہر کمائیں
ایس غریب وچارے دی اُتے جھات کرندی جائیں

مہل کہ روزِ وفاتم بخاک بسپارند — مرا بمیکدہ بر در خمِ شراب انداز

جسدن میرا میت ہووے دفن کریں لیجاون
مٹاں دی وچہ پا کے مینوں میخانے دفناون

گر از تو یکسر مو سر کشد دلِ حافظ — بگیر و در خمِ زلفش بہ پیچ و تاب انداز

حافظ جیکر وال برابر تیری تہیں سر چاوے
وچہ کمند زلف دی اُسنوں قید کیائی جاوے

غزل نمبر ۴۳

دلم ربودۂ لولی وشیست شور انگیز — دروغ وعدہ و قتال وضع رنگ آمیز

دِل میرے نوں لُٹ کر لیگیا نازانداز تمہارا
جھوٹھے وعدے کر کے مینوں قتل کیتوئی یارا

فدائے پیرہنِ چاک ماہ رویاں باد — ہزار جامۂ تقوی و خرقۂ پرہیز

پاٹی کُرتے سوہنیاں دی تہیں صدقے کئی ہزاراں
جامے تقوی والے نالے خرقے نیکوکاراں

فرشتہ عشق نداند کہ چیست قصہ مخواں — بخواہ جام شرابی بخاک آدم ریز

ملکاں نوں کی سار عشق دی ساقی ہوش سنبھالیں
آدم والی مٹی اندر سرخ پیالہ ڈالیں

فقیر و خستہ بدرگاہت آمدم رحمے — کہ جز ولائے توام نیست ہیچ دستاویز

رحم کریں میں عاجز اُتے آن ڈگا در تیرے
باجھ توقع تیری سایاں ہور نہ پلے میرے

بیا کہ ہاتفِ میخانہ دوش بامن گفت — کہ در مقام رضا باش و از قضا مگریز

کل مینوں میخانے اندر ہاتف ایہ فرمایا
جھل لئیں سر اپنے اُتے جو تقدیروں آیا

پیالہ در کفنم بند تا سحر گہ حشر — بمے ز دل ببرم ہول روز رستاخیز

کفن میری وچہ ہک پیالہ نہیں محشر تائیں
نال شراب قیامت والیاں ہوسن دور بلائیں

میان عاشق و معشوق ہیچ حایل نیست — تو خود حجاب خودی حافظ از میاں برخیز

وچہ وچالے فرق نہ کوئی عاشق تے دلبر

اپنا آپ ونجا کے حافظ لاہ خودی دا پردہ

غزل نمبر ۴۴

ہاتفے از گوشۂ میخانہ دوش   گفت ببخشند گناہ مے بنوش

میخانے وچہ بیٹھیاں مینوں کل ہاتف فرمایا
پی لے نشہ خدا بخشیسی جے توں عیب کمایا

عفو الٰہی بکند کار خویش   مژدۂ رحمت برساند سروش

سبہ گنا بخشیسی اللہ جی توں لکھ قصوری
ایہ رحمت دا مژدہ سانوں کہیا فرشتے نوری

این خرد خام بہ میخانہ بر   تا مے لعل آورد ش خون بجوش

صوفی خام دانائی اپنی لیجل کھاں میخانے
ویکھاں وچہ نشے دی اوتھی کجھ کر رہی ٹکانے

عفو خدا بیشتر از جرم ماست   نکتۂ سربستہ چہ گوئی خموش

ساڈیاں عیباں نالوں اُسدی بخشش بہت زیادہ
چپ کر ایں ناہ کھولیں ہرگز مخفی راز خدا دا

گرچہ وصالش نہ بہ کوشش دہند   ہر قدر اے دل کہ توانی بکوش

بھاویں بخشش رب سچیدی عملاں اُتے ناہیں
تا بھی جتنا ہووے تینتھیں چنگے عمل کمائیں

گوش من و حلقۂ گیسوئے یار   روئے من و خاک در مے فروش

کنڈل زلف سجن دا ہر دم میں ہاں گولا بردا
مردیاں تیک سلامی رہساں میخانے دی در دا

اے نہ دی حافظ نہ گناہیست صعب   با کرم پادشہ عیب پوش

رندی چالا حافظ والا نہیں گناہ کبیرا
کجن ہار قدیم اساڈا او ڈا بلند پذیرا

غزل نمبر ۴۵

هزار دشمنم ار میکنند قصد ہلاک گرم تو دوستی از دشمنان ندارم باک

دشمن کدیں ہزاراں جیکر چاہن میری ریائی
تیرا ساتھ ہووے جد مینوں فیر تیاں خوف نہ کائی

مرا امید وصال تو زندہ میدارد وگرنہ ہر دمم از ہجر تست بیم ہلاک

مینوں آس وصال تیری دی زندہ رکھیا ہویا
نہیں تاں ہجر تیرے دی ہتھوں ہن ہویا کے مویا

اگر تو زخم زنی بہ کہ دیگرے مرہم وگر تو زہر دہی بہ کہ دیگرے تریاک

بہتر بہت تیرا ہی مینوں مرہم عجم عراقوں
زہر تساڈی چنگی مینوں لوکاندی تریاکوں

بضرب سیفک قتلی حیاتنا ابدا فان روحی قد طاب ان یکون فداک

تیری ہتھوں قتل ہوواں تاں ہرگز موت نہ آوے
جند تساں تھیں گھولی جاوے تاں کجھ لذت پاوے

عناں نہ پیچم اگر میزنی بہ شمشیرم سپر کنم سر و دست ندارم از فتراک

جیکر توں تلوار الاریں تا بھی موڑ نہ ڈرساں
ڈھال بنا کے سر اپنی دی تیری اگے دھرساں

ترا چنانکہ توئی ہر نظر کجا بیند بقدر بینش خود ہر کسے کند ادراک

بار خدایا ہر کوئی تیرا ابھید نہ پاوے
اپنے اپنے قدر موافق فکر جھصا دوڑاوے

بچشم خلق عزیز انگہے شوی حافظ — کہ بر درش بنہی روئی مسکنت بر خاک

حافظ اُس وِیلے توں ہوسیں خلقت وِچہ پیارا
مٹی وانگوں ہو یں جد توں عاجز تے بیچارا

غزل نمبر ۱۶۲

ہر کس کہ ندارد بہ جہاں مہر تو در دل — حقا کہ بود طاعت او ضائع و باطل

دنیا اندر جس نے تیری حب نہ دل وِچہ پائی
کیتی کیتری بندگی اُسنے ہووی مُل وڈہائی

بر داشتن از عشق تو دل فکر محال ست — از جان خود آسان بود از عشق تو مشکل

دل میرے نہیں ہٹدا ناہیں تیرا عشق لوٹیرا
جند جاوے پر عشق نہ جاوے ایہ دل چاہندا میرا

از عشق تو ناصح چہ مرا منع نمائید — اے دوست مگر ہم تو کنی حل مسائل

واعظ دس دس مسلے ملیوں عشق تیرے تہیں روکے
ایہ سجناں مسلے اسدے کسندا کون کھلوکے

گشتیم جہاں را کہ ببینیم و نہ دیدیم — ہمچو تو کسے زیبا در شکل و شمائل

ساری جگ وِچہ پھِر کے میں بھی ڈھونڈی دنیا ساری
ایہ تیری وانگ کسی دی صورت نہیں پیاری

اے زاہد خود بیں بہ درِ میکدہ بگذر — آں دلبرِ من بیں کہ بود میر قبائل

زاہد خودی نوں تجکے جاویں میخانے دے در تے
ویکھیں میرا یار پیارا چہرہ اغالب ہر تے

از وصل تو شستند رقیباں طمع دست — چوں گشت مرا کام دل از لعلِ تو حاصل

سجناں وصل تیرے تہیں اُسدن ہوتی ہتھ رقیباں

لباں تساڈیاں تھیں جد مطلب پایا اساں غریبلی

حافظ تو برو بندگی پیر مغاں کن
بروامن او دست زن وزہمہ بگسل

حافظ پیر مغاں اپنے دی جاکے کریں غلامی
اوسے ہکی دے لڑ لگیں دہندے چھوڑ تمامی

غزل نمبر ۷۳

بگذار تا بہ شارع میخانہ بگذریم
کز بہر جرعۂ ہمہ محتاج این دریم

زاہد چھوڑ اساڈی نائیں جان ہمیں میخانے
اک گھٹ اسدے کارن ساری یاں محتاج نمانے

جائے کہ تخت و مسند جم میرود بباد
گر غم خوریم خوش نبود بہ کہ می خوریم

جم جہاں دا تخت نہ رہیا ناں اوہ مسند عالی
اس غم کھاون نالوں چنگی گھڑی شراب والی

روز نخست چوں دم رندی زدیم و عشق
شرط آں بود کہ جز رہ این شیوہ نسپریم

پہلے ون تھیں رندی دعوی اہیں عاشق نے کیتا
ایسے کارن نا اس راہوں ہویا کوئی کنڈ دیتا

واعظ مکن نصیحت شوریدگاں کہ ما
با خاک کوئے دوست بفردوس ننگریم

واعظ کریں نصیحت ناہیں اساں سودائیاں تائیں
گلی سجن دی چھڈ کے سانوں جنت بھاوے ناہیں

زاں پیشتر کہ عمر گراں مایہ بگذرد
بگذار تا مقابل روئے تو بگذریم

جدتک جان میری نوں ناہیں ملک الموت سد نیندا
تد تک سوہنی مکھ تیری دا درشن ہاں کرنیدا

از جرعۂ تو خاک زمیں قدر لعل یافت
بیچارہ ما کہ پیش تو از خاک کمتریم

خاک رہیں دی تیری کولوں لعلاں داملّ پایا
مٹی جتنا بھی تد ساڈا قدر نہ مول بنایا

حافظ چو راہ بہ کنگرۂ کاخ وصل نیست   باخاک آستانۂ ایں در بسر بریم

حافظ وصل نہ پایا ذرہ ہن دسّو کی کرئیے
سجناں دے دروازے اتے سر سجدے وچہ دھرئیے

غزل نمبر ۵۸

چرا نہ درپے عزم دیار خود باشم   چرا نہ خاک کف پائے یار خود باشم

ہر دم قصہ دل میرے اک ماہی دے چلئیے
بن کے خاک ہیٹھ قدماں دی راہ سجن دا ملئیے

غم غریبی و غربت چو بر نمی تابم   بہ شہر خود روم و شہر یار خود باشم

وچہ پردیس اساڈے تائیں سکھ اساں نہ آوے
اپنا وطن ہووے سر دی گرئیے جو دل بھاوے

ز محرمان سرا پردۂ وصال شوم   ز بندگان خداوندگار خود باشم

بناں چاہیے ساڈے تائیں محرم راز حقانی
سنگ انہاں دا کرئیے جیہڑی بندی نیک ربانی

چو کار عمر نہ پیداست بارے آن اولے   کہ روز واقعہ پیش نگار خود باشم

اس زندگی دا پتہ نہ کوئی اوڑک ہوناڈھیری
موتوں پہلیں سجن نوں ملئے ایہو بات بھلیری

ز دست بخت گران خواب و کار بے ساماں   اگر کنم گلہ راز دار خود باشم

نا کجھ کھٹیا نا کجھ وٹیا نا کجھ بدہا پلّے
کس دا گلہ کراں میں یار و اپنی بخت او لّے

همیشہ پیشۂ من عاشقی و رندی بود
وگر بہ کوشم و مشغول کار خود باشم

عاشق ملوک کاں رنداں وی لا سدا اساڈا پیشہ
پھر بھی کوشش کر کے پھڑیئے کار اپنا ہور ہمیشہ

بود کہ لطفِ ازل رہنموں شود حافظ
وگرنہ تا بہ ابد شرمسار خود باشم

حافظ مہر خدا دی شالا ہر دم ہووے تیکوں
نہیں تاں ایہ شرمندگی بھاری سدا رہیگی ایتھوں

غزل نمبر ۴۹

حالیا مصلحتِ وقت دراں می بینم
کہ کشم رخت بمیخانہ و خوش بنشینم

نظری آوے ساڈے تائیں اس گل وچ بھلیائی
ست جنجال میخانے اندر ڈیرا لایئے بھائی

جز صراحی و لب یم نبود یار و ندیم
تا حریفانِ دغا را بہ جہاں کم بینم

بناں شراب کباب نہ ہووے پاس میرے شے کائی
تے اکھیں موں نہ ویکھاں جگ وچ چھیڑو لوک ریائی

بسکہ در خرقۂ سالوس زدم لافِ صلاح
شرمسارِ رخِ ساقی و مئے رنگینم

ٹھگیاں وانگ خرقے پا کے بہتے پھند چلائے
ساقی اتے نشے دے اگے ہن شرمندہ ہویا جائے

جام مے گیرم و از اہل ریا دور شوم
یعنی از اہل جہاں پاک دلے بگزینم

اہل ریا دے کولوں نٹھئے جام شراب اٹھائیے
یعنی جگ دیاں جھگڑیاں کولوں دلنوں پاک بنائیے

سر بہ آزادگی از خلق بر آرم چوں سرو
گر دہد دست کہ دامن ز جہاں بر چینم

ہو آزاد تمام خلق تھیں وانگ سرو سر چاواں

وس لگی تا ساری جگ تھئیں وکھر اڈیرا لاواں

سینۂ تنگ من و بار غم او ہیہات
مرد این بار گران نیست دل سنگینم

بھار عشق دا چانہ سگکے عاجز جی ہیچارا
مرد بنیں تی دلوں نہ ہارین بھار نہیں اہ بھارا

من اگر رند خراباتم و گر حافظ شہر
این متاعم کہ تو مے بینی کمتر زینم

حافظ بھاویں رند شرابی بھاویں شہر وسندا
جو کجھ تسیں ٹھہراؤ مینوں اتھئیں بھی ہاں مندا

غزل ششم ٥

در خرابات مغان نور خدا می بینم
وین عجب بین کہ چہ نوری ز کجا می بینم

وچ شرابخانے دے منوں دسے نور خدائی
ایسا عجب جمال مبارک کتھوں لبھ لبھائی

کیست دردی کش این میکدہ یارب کہ درش
قبلۂ حاجت و محراب دعا مے بینم

اس ٹھیکے مینوں اچھا کیہڑا یارب سائیں
ملن مراداں جس دے در تی ہوون قبول دعائیں

جلوہ بر من مفروش ای ملک الحاج کہ تو
خانہ می بینی و من خانہ خدا مے بینم

حاجی حج اپنی دا سانوں نہ رنہ معول وکھاہیں
پل پل اسیں خدا نوں ویکھاں توں ویکھیں گھر تائیں

ہر دم از روی تو نقشے زندم راہ خیال
باکہ گویم کہ دریں پردہ چہا مے بینم

مکھ تیری دا نقش ہمیشہ دل دیوچہ پکاواں
جو جو پردی کہلن اس تھیں کس نوں آکھ سناواں

کس ندیدست ز مشک ختن و نافۂ چین
آنچہ من ہر سحر از باد صبا مے بینم

چلین ختن وچ کستوری تہین ہرگز کوئی نہ پاوے
باد صبا نت ڈیرے ویلے جو کجھ اساں وکھاوے

نیست در دایرہ یک نقطہ خلاف از کم و بیش
کہ من این مسئلہ بی چون و چرا مے بینم

گھٹ ودہ مول نہ ہووے ہرگز جو تقدیر ڈہیا
دم مارن دی جا گہہ ناہیں پکا مسئلہ ایہا

دوستان عیب نظر بازی حافظ نکنید
کہ من او را ز محبان خدا مے بینم

یارو جیکر سوہنیاں دے ول کرے پذیر نظارہ
بُرا نہ جانو اسدے تائیں ہے اوہ رب دا پیارا

غزل نمبر ۵۱

فاش میگویم و از گفتۂ خود دلشادم
بندۂ عشقم و از ہر دو جہان آزادم

کھلے آکھدیاں ہاں میں ایہہ گل نال دلے دی شادی
بندہ ہاں میں ہیر عشق دا دو جگ تھیں آزادی

طائر گلشن قدسم چہ دہم شرح فراق
کہ درین دام گہ حادثہ چون افتادم

پنکھی ہاں میں باغ جنت دا جاں قفس وچہ آئی
کیکجہ کراں بیان وچھوڑے کیونکر پھاتھا پھاہی

من ملک بودم و فردوس برین جائم بود
آدم آورد درین دیر خراب آبادم

گھر میرا سی جنت اندر ہیساں ملک نورانی
آدم آن رولایا مینوں اندر دنیا فانی

نیست بر لوح دلم جز الف قامت یار
چہ کنم حرف دگر یاد نداد استادم

ہاں گو الف پیارے والا اساں لے وچہ پایا
الف بناں استاداں اسانوں حرف نہ ہور پڑہایا

کوکبِ بخت مرا ہیچ منجم نشناخت
یارب از مادرِ گیتی بچہ طالع زادم

نہیں ستارہ بخت میری دا کسے نجومی پایا
خبر نہیں کس طالع والا مینوں رب بنایا

تا شدم حلقہ بہ گوشِ درِ میخانۂ عشق
ہر دم آید بہ غمے از تو مبارکبادم

جسدن دا میں ہو یا بردہ میخانے دی دردا
نت نواں دُکھ عشق تیرے دا آن مبارک کردا

پاک کن چہرۂ حافظ بہ سرِ زلف ز اشک
ورنہ ایں سیلِ دمادم بکند بنیادم

زلفاں نال آ پونجھ شتابی آنسو حافظ والے
نہیں تاں ایہہ ہڑہ ہر ویلے دا بیخ اساڈی گالے

غزل نمبر ۵۲

فتوائے پیرِ مغاں دارم و عہدیست قدیم
کہ حرام است مے آنجا کہ نہ یار است ندیم

مدہ قدیموں عہد اساڈا فتویٰ پیر مغانی
پین شراب نہ جائز ہرگز باجھ پیارے جانی

چاک خواہم زدن ایں دلقِ ریائی چہ کنم
روح را صحبتِ ناجنس عذابیست الیم

تنگ ہیں تا پاڑ سٹیساں خرقہ ایہہ ریائی
ناجنساں دی صحبت کولوں جان دُکھاں منہ آئی

تا مگر جرعہ فشاند لبِ جاناں بر من
سالہا زاں شدہ ام بر درِ میخانہ مقیم

میخانے دے در تے بیٹھیاں کتنے سال لنگھائے
اِس اُمید اُپر جو متکے اک گھٹ یار چکھائے

مگرش صحبتِ دیرینِ من از یاد برفت
اے نسیمِ سحری یاد دہیش عہدِ قدیم

شاید اگلی مجلس میری بھل گئی دوست تائیں

بادِ صبا اوہ قول پورا نی اُسنوں یاد دیوائیں

بعد صد سال اگر بر سرِ خاکم گذری
سر برآرد و ز گلم رقص کناں عظم رمیم

جے سو برسیں قبر میری تی آ پایا تدہ پھیرا
تا بھی ہڈیاں نکل قبر تھیں مجرا کرسن تیرا

فکرِ بہبود خود اے دل ز درِ دیگر کن
دردِ عاشق نہ شود بہ مداوائے حکیم

رحمت دی دروازے وچوں منگ دعا عماندی
دنیا دیاں طبیباں تھیں نا پیڑ عشق دی جاندی

گوہر معرفت اندوز کہ با خود ببری
کہ نصیب دگران است نصابِ زر و سیم

کریں اکٹھا گنج عرفانی نال تیرے جو جاوے
سونا چاندی جوڑیا ہویا لوکاندے کم آوے

دام سخت است مگر یار شود لطف خدا
ورنہ آدم نبرد صرفہ ز شیطانِ رجیم

دنیا والی پھاہی او کھی یارب مہر کمائیں
اس شیطان نکارے کولوں سانوں آپ بچائیں

حافظا سیم و زرت نیست چہ شد شاکر باش
چہ بہ از دولتِ لطفِ سخن و طبعِ سلیم

کے ہویا جے دولت ناہیں حافظ کر شکرانے
مٹھا بول تنالوں بہتر جنکے پہر ہو خزانے

غزل نمبر ۵۳

منم کہ شہرۂ شہرم بہ عشق ورزیدن
منم کہ دیدہ نیالودہ ام بہ بد دیدن

عشق میری دیاں کوکاں پیاں سارے شہر گرائیں
میں بد نظر نہ ویکھی اجتک مول کسے دے تائیں

وفا کنیم و ملامت کشیم و خوش باشیم
کہ در طریقتِ ما کافریست رنجیدن

جھل ملامت جگ ساری دی پھر بھی کراں وفائی
کاوڑ ہونا اپر سید رہیت نساڈی کائی

بمے پرستی ازاں نقش خود بر آب بزدم — کہ تا خراب کنم نقش خود پرستیدن

نشیاں اتی شراباں وچہ میں اپنا آپ ونجایا
حرف خودی دا من اپنی تھیں ہو بدنام ہٹایا

بہ پیر میکدہ گفتم کہ چیست راہ نجات — بخواست جام مئے و گفت بادہ نوشیدن

پیر مغاں دی کولوں پچھیا راہ اخلاصی والا
جام اُٹھا کے دسیا اُس نے پین شراب پیالہ

عناں بہ میکدہ خواہیم تافت زیں مجلس — کہ وعظ بے عملاں واجب است نہ شنیدن

وچہ میخانے جاسا باں ترک چھڈ اس مجلس تائیں
بے عملاں دے وعظ نصیحت سننے واجب ناہیں

برحمت سر زلف تو واثقم ورنہ — کشش چو نبود ازاں سو چہ سود کوشیدن

مینوں آسرا رحمت والا ہور نہ کائی ڈھیری
جیکر رحم نہ رب دا ہوندا کس کم کوشش میری

مبوس جز لب معشوق و جام مے حافظ — کہ دست زہد فروشاں خطا است بوسیدن

لے بوسی دلبر دے حافظ جام شراب اُٹھائیں
چھوٹھیاں زہدی داراں دے ہتھ چمن لائق ناہیں

غزل نمبر ۵

نصیب من چو خرابات کردہ است الٰہ — دریں میانہ بگو زاہدا مرا چہ گناہ

وچہ نصیباں میریاں کیتا میخانہ رب سائیں
دس اے زاہد اس وچہ کیہڑا دوس اساڈے تائیں

کسے کہ در از لش جام می نصیب اُفتاد | چرا بحشر کنند این گناہ را در خواہ

جسدیں لیکھاں اندر لکھیا مدہوں نشہ و ڈانا
روز حشر ایہ اوگن اسدا کتھوں کجھیا جانا

بگو بزاہد سالوس خرقیہ پوش دو روی | کہ دست رزق دراز ست و آستیں کوتاہ

خرقے پوش مکار زاہد نوں جا کرا آکھو بھائی
گھچی قینچی دہر کے اُتوں کیوں پھردا کترائی

تو خرقہ را ز برائے ہوا ہمے پوشی | کہ تا بزرق بری بندگان حق از راہ

ٹھگی والے خرقے پاکے تُدہ کیوں جگ بد راہیا
نال دغے دے لوکاں تائیں حق دراہ بھولایا

غلام ہمت رندانِ بے سر و پایم | کہ ہر دو کون نیرزد بہ پیش شاں یک کاہ

رنداں دی مولایاں اداں میں خادم دلوں کہائیں
دوئیں جہان جنہاندے اگے تکھہ برابر ناہیں

مرادِ من ز خرابات چونکہ حاصل شد | دِلم ز مدرسہ و خانقاہ گشت سیاہ

میخانے دے وچوں جد میں سبھ مراداں پایاں
خانقاہاں تے ہور مسیتاں تاہیں دلوں بھلایاں

برو گدائے در ہر گدائی شو حافظ | تو ایں مراد نیابی مگر بلشنے دلہ

سبھ فقیراں دا توں ہو دیں حافظ ٹکر گدائی
اللہ چاہی حاجت تیری ہوسی سبھ روائی

غزل نمبر ۵

اے بی خبر بکوش کہ صاحب خبر شوی | تا راہ بیں نباشی کے راہبر شوی

کوشش کریں نہ ہاریں ہمت کوشش تہیں کجھ پاسیں

جدتک آپ ہوئیں وقف کسنوں راہ کھاسیں

دست از مسِ وجود چو مردانِ رہ بشوے — تا کیمیائے عشق بیابی و زر شوی

مرد بنیں ہتھ دھوویوں تا نہ خودی ونجائیں

تا کیمیا عشق دا پاویں خود سونا بن جائیں

خواب و خورت ز مرتبۂ عشق دور کرد — آں دم رسی بدوست کہ بیخواب و خور شوی

کھوٹا سونا تیری تائیں عشقوں دور ہٹائے

دلبر نوں تد ملسیں جد ایہ دونویں تدھ ونجائے

گر نورِ عشق حق بدل و جانت او فتد — باللہ کز آفتاب فلک خوب تر شوی

عشق حقیقی والا جیکر نور تیرے وچ آیا

قسم خدا دی سورج نالوں پاسیں حسن سوایا

از پائے تا سرت ہمہ نورِ خدا شود — در راہ ذو الجلال چو بے پا و سر شوی

چوٹی اتی کھری لگ سارا ہوسیں نور خدائی

راہ خدا دی اندر جد تدہ اپنی خودی ونجائی

بنیاد ہستیٔ تو چو زیر و زبر شود — در دل مدار ہیچ کہ زیر و زبر شوی

اُتلے جسم تیری نوں بھاویں دکھ سکھ بنن ہزاراں

تا بھی کجھ پرواہ نہ رکھیں وچوں سکی باراں

غزل نمبر ۵۶

سحرم ہاتف میخانہ بدولت خواہی — گفت باز آئے کہ دیرینۂ ایں درگاہی

فجری ویلے ہاتف مینوں آ دسیا میخانہ

آکھن لگا پہونچ شتابی توں ہیں ندیم پرانا

با گدایانِ در میکدہ ای سالکِ راہ — با ادب باش گر از سرِ خدا آگاہی

رِنداں نال اکٹھا بہ کے کر سالک مینوشی
جے توں واقف سرّ حقیقی رکھ اِتھے خاموشی

بر درِ میکدہ رِندان قلندر باشند
کہ ستانند و دہند افسرِ شاہنشاہی

رند قلندر ہوندے جیہڑے میخانے دے دردی
ننگ کرن بادشاہ بناون کوئی نہ پچھے پرتی

اگرت سلطنتِ فقر بہ بخشند اے دل
کمترین ملک تو از ماہ بود تا ماہی

جیکر رند فقیراں تینوں بخش دتی سلطانی
تھوڑا ملک دتو نی تا بھی جاوڑ سیں اسمانی

قطع ایں مرحلہ بے ہمرہی خضر مکن
ظلمات است بترس از خطرِ گمراہی

پہلوں مرشد پکڑیں جیکر ڈھونڈیں راہ فقر دا
بن مرشد جو اس راہ وڑدا بھلّی پے کی مردا

اے سکندر ننشین و غم بیہودہ مخور
کہ نہ بخشند ترا آبِ حیات از شاہی

ٹھنڈا ہو کے بیٹھ سکندر ضایع غم نہ کھائیں
آبحیات اس بادشاہی تھیں ملی نہ تیری تائیں

حافظِ خام طمع شرمی ازیں قصہ بدار
عملت چیست کہ مزدش دو جہاں میخواہی

چھوڑ نکماں طمع بیہودہ رکھیں شرم ضروری
دو جگ طلب کریں رب کولوں کس گل دی مزدوری

تمت

کتبہ محمد عبد الکریم کاتب ساکن لوہیرے ضلع گوجرانوالہ
تحصیل حافظ آباد

ملنے کا پتہ محمد الدین محمد کرم کتب خانہ حاجی چراغ الدین سراج الدین تاجران کتب کشمیری بازار لاہور

التماس

سالہا دل طلب جام جم از ما می کرد
آنچہ خود داشت زبیگانہ تمنا می کرد

پہلے پہل پنجاب میں ترجمہ غزلیات دیوان حافظ کا مفتی محمد باقر صاحب بھیروی نے پنجابی زبان میں کیا تھا اس کے بعد چند لوگوں نے کچھ کچھ ترجمے منظوم لکھے۔ لیکن مولوی عبدی صاحب اور مولینا مولوی شیخ محمد حسین صاحب متخلص بہ حسین احمد آبادی کے برابر کسی کا ترجمہ نہیں۔ اگرچہ اپنے منہ سے بے نظیر کا خطاب اپنے آپ کو دیویں۔ مگر کہاں آفتاب کہاں کرم شب تاب ایسے بناوٹی بے نظیر سے تو مولوی شیخ محمد دلپذیر صاحب بھیروی کا شعر و ترجمہ زیادہ دلپذیر ہے صرف منہ کا دعوی نہیں بلکہ اہل انصاف مقابلہ کر کے دیکھہ سکتے ہیں کہ بے نظیری کا بہلا مدعی بے نظیر ہے یا ہمارے مولوی محمد دلپذیر صاحب کا شعر دلپذیر ہے ع

آنرا کہ خواندی استاد گر بنگری بہ تحقیق
صنعت گر لیست اما طبع روان ندارد

الراقم

خاکسار بندہ محمد حافظ محمد سراج الدین ساکن علیسی وال ضلع جہلم